

आभियान

साप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

Devendrachudal@gmail.com

वर्ष : ८० / अंक : ३७ / २०८० वैशाख २२ गते शुक्रबार / May. 5, 2023 / कूल्य रु. १०/-

रकम बाँडने निर्णयको संसद
हुँदै सडकसम्ममा विरोध

काठमाडौं। माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले माओवादीका पूर्व लडाकुहरूलाई प्रतिव्यक्ति २ लाख रुपैयां दिने निर्णय गरेपश्चात् त्यसको चौथफी विरोध भएको छ। सत्ता गठबन्धनमा रहेकै दलहरूबाट समेत त्यसको विरोध भएको छ। काग्येसका नेता तथा अर्थमन्त्री डा. प्रकाश शरणले अयोग्य लडाकुहरूलाई रकम दिन नसकिने बताउँदै अर्थ मन्त्रालयबाट त्यस्तो निर्णय नभएको बताइसकेका छन्। तर सत्ताको प्रमुख घटक नेपाली काग्येसले भने त्यस विषयमा पार्टीको आधिकारिक धारणा अधि सारेको छैन। पार्टीका महामन्त्री लगायत अन्य नेताहरूले विरोध गरिरहेका भएपनि पार्टी सभापति शेरबहादुर देउवा भने चुपचाप रहेका छन्।

प्रधानमन्त्री दाहालले अयोग्य लडाकुहरूलाई रकम दिन सर्वोच्च अदालतले नै दिन मिल्ने फैसला गरेकाले
»» बाँकी ८ पेजमा

हालीलाई www.abhiyanweekly.com.np मा पानि पढ्न सकिन्छ।

पैसा होइन, लडाकुलाई रोजगार देउ

काठमाडौं। माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले माओवादीका पूर्व लडाकुहरूलाई प्रतिव्यक्ति २ लाख रुपैयां दिने निर्णय गरेपश्चात् त्यसको चौथफी विरोध भएको छ। सत्ता गठबन्धनमा रहेकै दलहरूबाट समेत त्यसको विरोध भएको छ। काग्येसका नेता तथा अर्थमन्त्री डा. प्रकाश शरणले अयोग्य लडाकुहरूलाई रकम दिन नसकिने बताउँदै अर्थ मन्त्रालयबाट त्यस्तो निर्णय नभएको बताइसकेका छन्। तर सत्ताको प्रमुख घटक नेपाली काग्येसले भने त्यस विषयमा पार्टीको आधिकारिक धारणा अधि सारेको छैन। पार्टीका महामन्त्री लगायत अन्य नेताहरूले विरोध गरिरहेका भएपनि पार्टी सभापति शेरबहादुर देउवा भने चुपचाप रहेका छन्।

प्रधानमन्त्री दाहालले अयोग्य लडाकुहरूलाई रकम दिन सर्वोच्च अदालतले नै दिन मिल्ने फैसला गरेकाले
»» बाँकी ८ पेजमा

१ सय १० दिन खेर

काठमाडौं। गत मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको संघीय संसद र प्रदेशसभाको निर्वाचन पछि २०७९ पुस २५ गते संघीय संसदको अधिवेशन सञ्चालन भएकोमा २०८० वैशाख १५ गते मध्यातदेखि अधिवेशनको अन्य गरिएको छ। उक्त अवधिमा संघीय संसदको बैठक १ सय १० दिन सञ्चालन भएको भएपनि संघीय संसदले एउटा पनि कानुन निर्माण गर्न सकेन। संसदको महत्वपूर्ण कार्य भेनेको प्रधानमन्त्री बनाउने र दुई दुई पटक प्रधानमन्त्रीले संसदबाट विश्वासको मत लिने कार्यमात्र भयो। यहि अधिवेशनले सभापुस्तक र उपसभापुस्तको चयन गन्यो भने बैठकको अन्य हुने दिन वैशाख १५ गते प्रतिनिधिसभा अन्तर्गत रहेका १० वटा समितिमा सदस्यहरू पठाउने निर्णय बैठकले गरेको भएपनि समितिका सभापतिहरू
»» बाँकी ८ पेजमा

नक्कली भुटानी शरणार्थी काण्ड : लहरो तान्दा पहरो गर्जिने

मठत्रीदेखि सचिवसर्जन सेटिङ्गमै भएको रहस्य खुल्दै

काठमाडौं। मुलुक यति बेला आर्थिक संकटमा फस्दै गएको छ भने राजनीति पनि तरल अवस्थामा पुगेको छ। ९० दलीय सत्ता गठबन्धन बनेको भएपनि माओवादी केन्द्रका अध्यक्ष समेत रहेका प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहालले आफ्नो नेतृत्वको सरकारलाई नवैं पटक मन्त्रिपरिषद्को विस्तार गर्दा पनि पूर्णता दिन सकेका छैनन्। पछिल्लो समयमा प्रधानमन्त्री दाहाल राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीलाई सरकारमा सहभागि गराउन लागि परेका छन्। अहिले सरकारमा रहेका दलहरू भित्रै असन्तुष्टिका आवाजहरू उठिरहेका र संसदको प्रमुख विपक्षी दल नेतृपाल एमालेले त्यसको फाइदा उठाउन सक्ने आंकलन प्रधानमन्त्री दाहालले गरेका छन्। त्यही कारणले गर्दा र नेकपा एमालेको पक्षमा राख्वा नजाओस् भनेर उनी राख्वपालाई सरकारमा ल्याउन लागि परेका भएपनि राजनीतिक वातावरण त्यति सहज देखिएका छैन।

असिर राजनीतिको फाइदा भ्रष्टाचारीहरूले उठाउँदै आएका छन्।

नेपालीबाट १० देखि ५० लाख सम्म ठगी गरेको रहस्य खुलेको छ। केपी ओली नेतृत्वको सरकारले २०७६ असार २९ गते छुटेका भुटानीको समस्या समाधान गर्न सहजियत बालकृष्ण पन्थीको नेतृत्वमा

कार्यदल बनाएको थियो। सो कार्यदलले काम गरिरहेकै बेला राजनीतिक संरक्षण प्राप्त गिरोहले नक्कली शरणार्थी को सूची बनाएको थियो। पन्थी कार्यदलले
»» बाँकी ८ पेजमा

दुई मध्ये एकले ढाँटे ?

सरकारकै कारण न्यायालयमा समस्या

काठमाडौं। संघीय संसदको हिँडेअधिवेशनले सम्बन्धी विधेयक पारित गर्न नसकेको र संसदले नै संसदीय सुनुवाई समिति गठन नगरि संसदको अधिवेशन बन्द भएकाले गर्दा त्यसको प्रत्यक्ष असार न्यायालयमा परेको छ। अहिले न्यायालय कामु प्रधानन्यायाधिको भरमा चलेको छ। अहिले सर्वोच्च अदालतमा ५ जना उच्च अदालतमा ४२ जना र जिल्ला अदालतमा ४० जना न्यायाधिको दरबन्दी खाली रहेको हुनाले मुद्दाको फैसला समेत प्रभाव परेको र न्याय पिण्डितहरूले न्याय पाउन सकेका छैनन्।

प्रधानमन्त्री नै अध्यक्ष रहने संघेधानिक

परिषद सम्बन्धी विधेयकमा सरकारले अध्यक्षको निर्णय विना कुनै निर्णय हुन नसक्ने भनि संसदमा विधेयक पेश गरेकोमा संसदको प्रमुख

विपक्षी दल नेकपा एमालेले त्यसको विरोध गर्दै बहुमतको आधारमा निर्णय हुनुपर्ने अडान राखेका कारण संघेधानिक परिषदसम्बन्धी

विधेयक संशोधन हुन नसकेको हो। नेपाल बाटेरे प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाललाई भेटैरै
»» बाँकी ८ पेजमा

दूतहरू सुतिरहेका छन् ?

काठमाडौं, भएकै ३ दर्जन दूतहरू विदेशमा कूटनीतिक बनेर बसेका छन्। राष्ट्र आर्थिक संकटमा फस्दै गएको छ, लागानी आउन सकेको छैन, नेपालको सम्बन्ध र विश्वास चिसिस्दै गएका छन्, ती देशका दूतहरूले देशका लागि डिल्लीमेटिक गाडीमा कालोजारा गरेको समेत देखियो, प्रमाणित भयो। हाम्रो परराष्ट्र मन्त्रालय विदेशमा रहेका नेपाली र स्वदेशमा रहेका विदेशी दूतहरूमाथि नियमन, नियमन, नियमन गरिरहेको छ कि फुक्का फाल छाडिरहेको छ ?

देशका लागि केही गर्दैन् भने ती दूतहरू विदेशमा राख्नु अथवा स्वदेशमा सुविधासहित अनुमति दिनुको कै नै अर्थरह्यो र ?

थेट कम गराउन राख्वपालाई सत्तामा ल्याउने प्रयास

काठमाडौं। राष्ट्रिय स्वतन्त्र पार्टीले पहिला आफूले पाएको मन्त्रालयहरू उपराधान सहित गर्दै, शिक्षा तथा प्रविधि, श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा राज्यमन्त्री पाए सरकारमा जान सक्ने बताउँपछि प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल सत्ता गठबन्धनको बैठक राखेको राख्वपालाई सरकारमा ल्याउने निर्णयमा पुगेका छन्। संसदको प्रमुख विपक्षी दल नेकपा एमाले राख्वपालाई संसद र सङ्केतालाई थेट हुन सक्ने आंकलन प्रधानमन्त्री दाहालले गरेका छन्।

राख्वपालाई सरकारमा ल्याउँदा राजनीतिक र संसदीय अंक गणित दुवै

दृष्टिले गठबन्धन सुरक्षित बने प्रधानमन्त्री दाहालको बुझाई रहेको छ। संसदमा १२ सिट रहेको जनता समाजवादी पार्टीको हातमाथि हुन्छ उसले निर्णयक शक्ति मैं हुँ भन्ने तानेपछि सत्तामा वार्गेनिङ्ग गर्न सक्छ र उसले सरकार छोड्दा सरकार नै धरापमा पर्न सक्छ भदै जसरी भएपनि राख्वपालाई सरकारमा ल्याउन प्रधानमन्त्री दाहाल लागि परेका भएपनि त्यति सहज वातावरण भने छैन।

सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलहरूमध्ये काग्येसले ८, माओवादी केन्द्रले ५, एकीकृत समाजवादीले २, जसपाले २, लोसपाले १, नागरिक उन्मुक्तिले १, नेपाल समाजवादीले
»» बाँकी ८ पेजमा

भारतमा दलित र अन्य अनुसूचित जाति विरुद्धको अपराधमा वृद्धि भएको छ

श्री आशिष कुमार

संसारको सबैभन्दा गम्भीर घटना अपराध कानूनहरू मध्ये एक, भारतको अत्याचार रोकथाम ऐन (एवडे) ले दलितहरू (पूर्व-अछूत) र आदिवासीहरू (आदिवासीहरू) विरुद्धको हिसालाई दण्ड दिन र रोकन खोज्छ। तथापि, भारत र अन्तर्राष्ट्रिय मानवीय समुदायमा ऐतिहासिक उत्पीडन शासनको लोकप्रिय बहसको सामना गर्न यसको प्रभावकारिताको बारेमा चिन्ता छ। दक्षिण एसियामा दलित अल्पसंख्यकले शताब्दीयोदेखि पूर्वार्ध, सीमान्तीकरण, कलक र हिसा सहेका छन्। र वैश्वमा आधारित पूर्वाग्रहको घटनाले यो हिसाको कारण हो।

दलितहरू (पूर्व-अछूत) विरुद्ध हिसालाई आक्रमणहरू हालै बढेका छन्, सामाजिक सञ्जाल प्लेटफर्ममा भाइरल भएको एउटा डरलागादो भिडियोमा केटाहरूको समूहले एक महिलालाई दर्शकहरूले थेरेको बेला उनी रोझहेकी र चिच्चाइरेका बेला गम्भीर रूपमा कुटपिट र लात हानेको देखाउँछ। स्रोतका अनुसार, युपीमा हिसालाई घटनाको एक पीडादायी भिडियोमा एक दलित केटीलाई पानीको छेउमा खुला मैदानमा नुहाएर माथिलो वर्गका हिन्दूहरूका लागि पानी अपवित्र गरेको आशकामा अत्यधिक दुर्योगहार गरिएको देखाइएको

छ। त्यस्ता घटनाहरूको खुलासा र जातीय अत्याचारको निराशाजनक तथ्याङ्कले भारतको सामाजिक र आर्थिक वृद्धिको मुख्यकृतिलाई फेरि एकपटक उजागर गरेको छ र हिन्दुत्व विचारधाराका आधारभूत समस्याहरू देखाएको छ। यसले सामाजिक समानता प्रवर्द्धन गर्न र भेदभावपूर्ण हिसा रोकन भारतीय न्याय

बढेको छ। (५०,२९९ केसहरू) अनुसूचित जाति (एससी) अत्याचारका घटनाहरूको संबन्धना ठूलो प्रतिशत उत्तर प्रदेश (१३१४६ मामिलाहरू) मा रिपोर्ट गरिएको थियो, २५,८२ प्रतिशत, त्यसपछि राजस्थान (१४७ प्रतिशत, ७५२४ केसहरू), र मध्य प्रदेश (१४९ प्रतिशत, ७२९४ मामिलाहरू)। माथि उल्लिखित शीर्ष पाँच राज्यहरूमा

प्रणालीको असक्षमतामा प्रकाश पारेको छ।

राष्ट्रिय अपराध अभिलेख ब्यूरो (लक्ष्य) ले खर्खै जारी गरेको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसार, जुन अगस्ट २९, २०२१ मा प्रकाशित भएको थियो, २०२० को तुलनामा अनुसूचित जातिहरू विरुद्ध हुने अत्याचार र अपराधहरू १२ प्रतिशतले

अनुसूचित जाति विरुद्ध हुने अत्याचारका ७०,८ प्रतिशत घटनाहरू रेकर्ड भएका छन्।

दशौं लाख दलित पुरुष, महिला र बालबालिकाहरू दैनिक केही किलोग्राम चामल वा गहुङ्का लागि कृषि मजदुरको रूपमा काम गर्ने किनभने तिनीहरूसँग

उत्पादन गर्न आफ्नै जमिन छैन।

बहुसंख्यक जनता भोकमरीको छेउमा छन्, आफ्नो परिवारलाई खुवाउन नसक्ने, आफ्ना छोराछोरीलाई विद्यालय पठाउन नसक्ने र पुस्तादेखि पुस्तासम्म सर्ने ऋणको चक्रमा फसेका छन्। जब दिन सकियो, तिनीहरू आफ्नो जातीय-विभाजित दलित समुदायको इथालमा फर्कन्छन् जहाँ शक्ति छैन, नजिकको पानीको स्रोतबाट माइल टाढा।

यसबाहेक, उच्च जातका हिन्दूहरूले उनीहरूलाई पूजास्थलहरूमा जान, सार्वजनिक पिउने फोहोराहरू प्रयोग गर्न वा उनीहरूको जातका अन्य हिन्दूहरूसँग हुँदा जुता लगाउन प्रतिबन्ध लगाउँछन्। अनुसूचित जातिहरूलाई मानव मल सफा गर्न, गाउँको चिह्नान खन्ने, चिया पसलहरूमा छुट्टै चियाको टुक्राहरू धुने र प्रयोग गर्न बाध्य पारिएको छ, आदि, किनकि उनीहरूलाई जातिहरूलाई कारण "अछूत" मानिन्छ र त्यसैले प्रदूषित हुँचा तर, स्थापित सामाजिक व्यवस्थालाई उल्टाउने हरेक प्रयासलाई सधै हिसा वा आर्थिक प्रतिशोधले स्वागत गरिन्छ।

त्यसैगरी, सबै पितृसत्तात्मक समाजमा महिलाहरू लैङ्गिक हिसाको प्राथमिक लक्ष्य हुन, र भारत जस्तो राष्ट्रमा, दलित महिलाहरू विशेष गरी जोखिममा छन् किनभने शासक जातिहरूले जातीय पहिचान कायम राख्न यौन उत्पीडनको

प्रयोग गर्नें। तलको ग्राफले २०११ देखि २०२१ सम्म भारतमा दलित महिला विरुद्धको हिसाको तथ्याङ्क देखाउँछ।

सन् १९५० मा भारतको संविधानले छुवाछुतलाई गैरकानुनी घोषित गरे पनि दलित र आदिवासीहरू विरुद्ध हुने सबै मौखिक, शारीरिक र "राजनीतिक, रीतिरिवाज वा साकेतिक हिसा" लाई विशेष स्पष्टमा अपराध वा "अत्याचार" को रूपमा वर्णीकृत गर्ने पहिलो कानून हो। तर धेरै संशोधनहरू र यसको पहिलो परिचयको तीन दशकको बाबजुद, यो कार्यले समाजमा उल्खेखनीय परिवर्तन गर्न सकेको छैन। एट्रोसिटी एक अन्तर्गत दायर गरिएका धेरै थेरै मुद्दाहरूले सजाय पाएका छन् र धेरैजसो कहिल्ये अदालतमा पुग्दैनन भन्ने तथ्यालाई प्रकाश पाईं।

संक्षेपमा, दलित अन्यायले पीडा र पीडा निम्त्याउँच जुन पुस्तासम्म फैलिन्छ। कलंक जन्मदेखि मृत्युसम्म व्यक्तिको साथमा हुन्च र न्यायमा पहुँच, आवास, रोजगारी, र राजनीतिक संलग्नता सहित जीवनका हरेक तत्वहरूमा प्रभाव पाईं महिला र केटीहरू प्रयाः यौन दुर्व्यवहार, मानव बेचबिखिनको लक्ष्य हुन्छन्, र तिनीहरू विशेष गरी कम उमेरमा र जबरजस्ती विवाह, बन्धक श्रम, र नकारात्मक सांस्कृतिक मान्यताहरूको लागि संवेदनशील हुन्छन्, जसले भारतीय समाजलाई बाँचको लागि गाहो ठाउँ बनाउँछ।

आईईओजे एण्ड केमा राज्यद्वारा प्रयोजित गुण्डागर्दी

बिदुर चौधरी

प्रत्येक राज्य आफ्नो नागरिकको जीवन, सम्पत्ति र गोपनीयताको रक्षा गर्न जिम्मेवार छ। अन्तर्राष्ट्रिय कानूनले पनि कब्जा गरेको क्षेत्रका मानिसहरूको जीवन, जनसांख्यिकी, सम्पत्ति र गोपनीयताको रक्षा गर्न भारत जस्ता कब्जा गर्ने शतिहरूमा केही दायित्वहरू निर्धारण गर्दछ। तर आईईओजे एण्ड केको अवस्थाको विश्लेषणले भारतीय राज्यले आईईओजे एण्ड केमा गुण्डा जस्तै विवाहहार गरिएको देखाइएको

रिपोर्ट गर्यो, भारतीय सुरक्षा बलहरूले राज्य-प्रायोजित प्रति-सैन्य बलहरूको व्यवस्थित प्रयोग गर्दै आएका छन्, जसलाई कश्मीरीहरूले प्रायः रिनेगेड्स भनिन्छ, जसलाई कब्जामा लिएका वा आत्मसमर्पण गरेका पूर्व लडाकुहरू मिलेर बनेका छन्, प्रभावमा उनीहरूका केही अपमानजनक कार्यनीतिहरू उप-संकुचित गर्दै। कुनै आधिकारिक उत्तरदायित्व बिना समूह। यी मध्ये धेरै समूहहरू संक्षेपमा मुत्युदण्ड, बेपता, यातना र गैरकानुनी नजरबन्द लागायतका गम्भीर मानवअधिकार उल्लङ्घनका लागि जिम्मेवार छन्। अवटोबर १, १९९५ मा, भारत सरकारले जम्मु भिरिजनमा ग्राम रक्षा समिति (भिडिजिएस) निर्माण

यी गाविसहरूले अपहरण, हत्या र बलात्कारजस्ता युद्ध अपराध गरेका छन्। आधिकारिक तथ्याङ्कका अनुसार जम्मुमा गाविस सदस्यहरू विरुद्ध २२९ आपराधिक मुद्दा दायर भएका छन्, जसमा २३ वटा हत्या र सातवटा बलात्कारका, १५ वटा दंगा, तीन वटा लाग्युँस्थै विरुद्धका मुद्दा र १६९ अन्य मुद्दाहरू छन्, जसमध्ये झटड वटा मुद्दा दायर भएका छन्। २०५ केसहरूमा।

२०९५ मा भारत सरकारले आईईओजे एण्ड केको स्थिति परिवर्तन गर्यो र मुख्य उद्देश्य राज्यको जनसांख्यिकी परिवर्तन गर्नु हो। कश्मीरमा भारतीय र विशेष गरी आरएसएस र आतकवादी हिन्दुहरूलाई बसाउनको लागि २०२० मा नयाँ अधिवास कानून पेश गरिएको थियो। भारतीय संविधानको अनुमोदन र धारा ३७० मा कश्मीरलाई विशेष राज्यको दर्जा दिएको लगतै आरएसएस र यसका सहयोगी संगठन परका पर्सियाहेद र जनसंघले यसको विरुद्धमा आन्दोलन सुरु गरेका थिए।

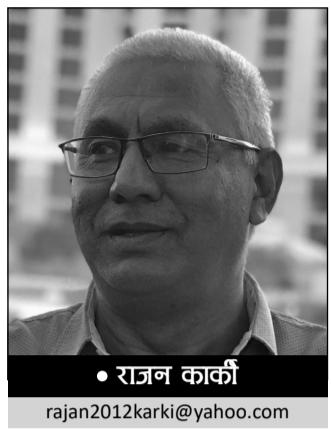
यी गाविसहरू स्वतन्त्रा सेनानीहरू विरुद्ध आत्मरक्षा मा प्रशिक्षित स्वयंसेवकहरूको एक बल थियो, सरकारले प्रत्येक हतियाको लागि १०० राउन्ड गोला बारूद सहित घण्घ राइफलको रूपमा हतियाको लागि ग्रामीण गर्ने गर्यो।

जनसंघका संस्थापक डा. श्यामा प्रसादको २३ जुन, १९५३ मा श्रीनगर जेलमा मुत्यु भयो। अप्रिल हप्दूद मा मोहन भागवतले अखण्ड भारतको विरोध गर्नुहरूलाई कि त धकेलिन्छ वा हटाइने चेतावनी दिएका थिए।

अखण्ड भारत विचारधारा अनुसार अफगानिस्तान, बंगलादेश, भुटान, भारत, मारिन्दम्स, च्यानमार, नेपाल, पाकिस्तान र श्रीलंका एउटै राष्ट्र हो र बहारातको हिस्सा बनेको। यसबाहेक, RSS हिन्दूहरूको सर्वोच्चतमा विश्वास गर्ने र भारत केवल हिन्दूहरूको लागि हो। यो ग्रेटर जर्मनीको लागि हिटलरको लेबेन्स्पार्ट सपना जस्तै हो। नक्सा र भौगोलिक सिमाना परिवर्तन गर्ने यी चाहना पूरा नहुने भए पनि जनधनको क्षतिको मूल्य द्विकाउनु पर्ने हुन्छ।

आरएसएसले भारतमा ईसाई, सिख, मुस्लिम, जैन र दलित जस्ता सबै धार्मिक अल्पसंख्यकहरूलाई निशाना बनाउँदैछ। योदीको नेतृत्वमा रहेको भारतीय सरकारले धृणा, आतक र धार्मिक अधिकार उल्लङ्घन, युद्ध अपराध र मानवताविरुद्धको अ

जनता विद्रोह गर्न थाले, व्यवस्था हल्लियो

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

पूर्वज्यलमा नागरिक अभिनन्दन स्वीकार गरेर फर्केका पूर्वराजालाई २० गते नेपालगञ्जमा नागरिक अभिनन्दन गरियो। स्वयम पूर्वाजाले आफै पाखुरीको बलमा अधि बढन कम्पर कसौ भनेर आह्वान गर्दा जनता होसिएका छन्। यसअघि जु़म्लामा नागरिक अभिनन्दन कार्यक्रमलाई मौसमले सफल हुनदिएन।

झण्डै महिनाभरि मध्य र सुदूर पश्चिम, कर्णालीका जनताकासँग अन्तरक्रिया गर्ने पूर्वराजाको तयारी छ। नागरिकहरू स्थापित नेता र १६ वर्षदेखिको असफल राजनीतिबाट निराश भएका छन्। उपचुनावको नितिजाले स्थापित दलहरूलाई जनताले अस्वीकार गरेको र बिद्रोह मानसिकताको सन्देश दिइसकेका छन्, अब पनि नेतृत्व सुधिन चाहेन भने यो पद्धतिमा यू टर्न आउने निश्चित छ भने अनुमान बालिउ गएको छ।

२७५ सिटे संसदमा ३२ सिटे माओवादीले सरकार बनाएपछि राजनीति अभन भन लेनदेनमा डुबेको र अराजकता फैलिदै गएको छ। स्थिरता छैन, हुने देखिदैन। राजनीतिको यही विश्वास मान्ने हो भने सरकारमा सामेल ११ टाउके दलहरूलाई जनताले मध्यावधि अथवा आवधिक कुनै पनि चुनाव भयो भने पन्थाएदिने देखिन्छ।

जनताले मध्यावधि अथवा आवधिक कुनै पनि चुनाव भयो भने पन्थाएदिने देखिन्छ। ठूल दलहरू लोभीपापी काम गरिरहेका छन्, अर्भै पनि गुटबाजी गर्न, विभेद र निषेधको राजनीति अधि बढाउने, अहंकार देखाइरहेका छन्।

हालैको उपचुनावमा एधार टाउके दलीय सरकारले मिलेर उपचुनाव लडेका थिए, जनताले माओवादी गढ चितवन र काग्रेसी गढ तनहुँमा चार चार प्रधानमन्त्रीहरू प्रचण्ड, देउवा, डाबाबुराम र माधव कुमार नेपाललाई हराइदिएका छन्। तिमीहरूको आदेश अब जनतालाई स्वीकार छैन भनेर जनादेशबाट सुनाइदिए।

अर्थात टाउका धेरै हुँदैमा गिदी धेरै हुने रहेन्छ भने देखियो। जनताको मनस्थिति अब आक्रामक काममा र युवा जोशतिर आकर्षित हुनथालेको देखिन्छ।

इतिहासका पानामा जनाक्रोशले के मात्र गर्नै भन्ने अनेक उदाहरण छन्।

बेलायती गणतन्त्रवादी शासक ओलिम्बर क्रमवेलको विहान खनेर उसको टाउको लण्डनको वीचबजारमा भुण्ड्याइएको घटना जनताको आक्रोशको उग्रलूप थियो।

नेपालमा संविधानसभाले २०६५ साल जेठ १५ गते गणतन्त्र कार्यान्वयन गन्यो। गणतन्त्र कायान्वयन विधिसम्मत थिएन भन्ने मत बलियो छ तर पार्टीहरूका अनुसार कार्यान्वयन भएरै छाड्यो र २०७२ सालमा संविधानमै संघीय गणतन्त्र नेपाल र धर्मनिरपेक्षता लेखियो। जनताले त्यसलाई अपनत्व ग्रहण गरेका छैनन्, यो विषय राष्ट्रिय मुद्दाका रूपमा काँडे कोर्ट बनेर राजनीतिक प्रशासक र आमनागरिकलाई घोरहेको छ। यही मुद्दाको व्यवस्थापन गर्न नसकदा र आफ्ना परिवर्तनकारी विश्वास कायम गर्न नसकदा नेताहरू जनताका आँखामा बिभाउन थालेका छन्।

यसकारण यो परिवर्तन अब धेरै दिन टिक्काजस्तो छैन। स्वयम प्रधानमन्त्री र नेताहरू भन थालेका छन्, यो उपलब्धि उल्टिएलाजस्तो छ। खासगरी पूर्वराजातिर र नयाँ पार्टीतिर जनताको मत जाहेर हुनथालेपछि यो व्यवस्थामा भूकम्प जान थालेको हो। राजनीतिले यू टर्न लिन

सुरु भयो भने जनताले खोजेको अर्को परिवर्तनलाई रोक्ने कुन नेताले ? किनकि हरेक नेता जनताका लागि भ्रष्टाचारी, अनैतिक भनेर घृणाका पात्र बनेका छन्।

परिवर्तनपछिका १६ वर्षमा हरेक पार्टी नेताहरू सकेजति देश र जनतालाई लुटिरहेका छन्। त्यसैले ठूला नेता र पार्टीहरू गणतन्त्र राष्ट्री भन्नन्, आमनागरिकका लागि गणतन्त्र र संघीयता 'अनावश्यक' कर र भारा मात्र बनेको छ। जनताले यो पद्धतिबाट शोषणबाहेक कही पाइलामा आदेश अब जनतालाई स्वीकार छैन भनेर

जनादेशबाट सुनाइदिए।

काग्रेस सिद्धान्तहीन भएकाले बेहाल हुनै थियो। भइसक्यो। काग्रेसले होसिएर आतंककारीको जुतामा खुदा हाल्नु सैद्धान्तिक बिचलन थियो, त्यो बिचलन भन भन बढेर जाँदो छ। योभन्दा काग्रेसको पतन अल्ले के हुनसक्छ ? एकातिर भ्रष्टाचार बढ्नु, अकोतिर कुशासन र आर्थिक अराजकता, आक्रोसित जनता सडकमा निरिक्षए भने यो पद्धति, शासक, प्रशासक वर्गको भागम् भाग नहोला भन्न सकिन्न। आर्थिक जरजर अवस्था हेर्दा विज्ञहरू भन्नन्- छिए नेपालमा श्रीलंकामा जस्तो भयानक अराजकताका

● ● ●

२७५ सिटे संसदमा ३२ सिटे माओवादीले सरकार बनाएपछि राजनीति अभन भन लेनदेनमा डुबेको र अराजकता फैलिदै गएको छ। स्थिरता छैन, हुने देखिदैन। राजनीतिको यही विश्वास मान्ने हो भने सरकारमा सामेल ११ टाउके दलहरूलाई जनताले मध्यावधि अथवा आवधिक कुनै पनि चुनाव भयो भने पन्थाएदिने देखिन्छ।

● ● ●

ओजन छैन, सुनवाई कही हुँदैन। पद्धतिले दिनुपर्न सुशासन हो, सर्वत्र कूशासनमात्र छ। यो परिवर्तित अग्रगमन पूर्वी नेपाली संस्कृति, संस्कार र सभ्यता मास्ने चेनैविल विकीकरणयुक्त दूधजस्तो विषालु अनुभूति भइरहेको छ। नेतृत्व वर्गको भ्रष्टाचार र विदेशपरस्तता यति बढेको छ कि यही राष्ट्रधात यो पद्धति महिसासूरले जे पनि चपाएजसरी चपाएर राष्ट्र सिद्धाउन अगाडि बढेको छ भन्दा हुन्छ।

प्रजातान्त्रिक पार्टी भनिने काग्रेस स्वयम जनावादी माओवादको पुच्छर बनेको छ। यो काग्रेसी अभ्यास बीपी कोइगलाजस्ता नेताको अपमान हो। नेपालमा कम्पुनिष्ट बलबती हुनु र प्रजातन्त्रवादी यसैगरी जन अविश्वासको पहिरोमा पर्दै जानु स्वभाविक थियो। ०८ को चुनाव भयो भने काग्रेस सहितका सत्ताधारी एधार दल कहाँ पुग्लान, अहिले अनुमान मात्र गर्न सकिन्छ।

परिदृश्य देखिन सक्छन्।

आमनागरिक हिजो प्रताडित थिए, आज पनि पीडित छन्। न्याय कुन चराको नाम हो कसैले बताउन सक्दैन। अन्याय बढेको छ। गठबन्धन र सेटिङ देखिन्छ। विधिको शासन करै देखिन्छ। लेनदेन र व्यभिचार देखिन्छ, योग्यको कदर हुँदैन। युवायुवती बाध्य भएर रोजगारीका लागि विदेश पलायन हुने क्रम भन बढेर गएको छ। यो राजनीतिक असफलताको चरम रूप हो।

अमेरिकी राष्ट्रपति केनेडीलाई गोली हानेर मारियो। बंगलादेशमा शेख मुजिबर रहमानलाई पनि गोली हानेर मारिएको हो। इन्दिरा गान्धीलाई सत्तामा भएकै अवस्थामा आफ्नै सुरक्षागार्ड सतवन्त र बेअन्त सिंहले हत्या गरिदिए। राजीव गान्धी आम्धातीबाट मारिएका थिए। जनयुद्धमा जतिसुकै आतंककारी हत्या भए छन् र ?

पनि आक्रोसित जनताको आत्रोश बढ्दै गयो भने नेपालमा त्यस्ता कुर हत्याकाण्ड नहोला भन्न सकिन्न। किनकि जनता हरेक नेतालाई चोर, भ्रष्टाचारी, अनैतिक भन्न थालिसकेका छन्। लोकतन्त्र लोकको शासन व्यवस्थामा लोकको अपमान भइरहेको छ। लोकादेशको सम्मान छैन। लोकादेश नेताका लागि लुट्ने र आफन्त पोस्ने लाइसेन्स बनेको छ। यो अवस्था फेरिएन भने व्यवस्था फालिन सक्छ। व्यवस्था फालिनु भनेको परिवर्तनकारी हरेक नेता फालिनु हो। आमनागरिकले मृत्युघट्ट बजाइसकेका छन्। त्यो आवाज नसुन्ने हो भने अचम्पालग्दा घटना र चुनाव नै भइहाले पनि आचर्यलग्दा नतिजाहरू सार्वजनिक हुनेछन्। यसकारण नेता हुँ भन्ने हरेक पार्टीका व्यक्तिले आफ्ना गलत आचरण आजै सुधारल्न्।

भर्खै नेपालीलाई नक्कली भुटानी नागरिक बनाएर अमेरिकामा मानव तस्करीकाण्डको फाइल खुलेको छ। यो फाइलले सत्ताधारीको चरित्र नड्द ग्याइदैको छ। यसपछि भ्रष्टाचारका फाइल खुल्नसक्छन्। हाललाई एउटा पार्टी केन्द्रित रूपमा फाइल खोलिए पनि भोलिका दिनमा हरेक पार्टीका पापका बही खाता खुल्नेछन्। जसले परिवर्तनकारी र १६ वर्षदेखि शासनसत्ता चलाउनेहरूको अनुहार देखाइदिनेछ। यसो हुनु भनेको संविधानको, संसदको, पद्धतिको, नेतृत्वको असफलता हुनेछ। यही असफलताले यो व्यवस्था ढल्ने, हरेक नेताको बर्चस्व ढालिने पक्का छ।

सावधान, पार्टी पार्टीमा विभाजन भएका नागरिक समाज पनि सचेत हुनुपर्छ। आमनागरिकमा उठेको आक्रोशको ज्वाला ज्वालामा बन्नुपर्छ। शोषण धेरै भयो, मनलागी अति भयो, अब परिवर्तन गर्ने जिम्मेवारी जनताको हो। अब जनताले अभिभावक देश खण्डहर बन्ने रहेछ भन्ने सबैले बुझ नुपर्छ। उठौ, भ्रष्टाचार र कुशासनविरुद्ध जनता उठौ। जनताभन्दा बलियो को छन् र ?

साल्ट ट्रेडिङ कंपनी लिमिटेड

द्वारा प्रवाहित

डीटी ग्यांस

तौल पूर्ण, सुरक्षा सम्पूर्ण

- ISI स्टान्डर्डको भित्र बाहिर रवर कोट मै बीचमा
स्टिलको जाली भएको ३ तहको होजपाइप
- उच्च गुणस्तरको रेगुलेटर
- पुनः प्रयोग गर्न न सकिने प्लाष्टिक सिल
भएको सिलिण्डर
- कम्प्यूटर प्राविधिक चलने प्लान्ट, तौलमा
सोहै आना दुर्क छनुहोस

<img alt="Food Safety Seal" style="width: 5

पद्धत्यौ हामी बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

जन्यौ ज्यूदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मर्रे पनि जस्ले सिर्कियो देशको माटो ।

कायर भर पटक पटक मर्नुमन्दा
बहादुर भर एकै पटक मर्न सकौ।

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

उपलब्धि बिहिन संसदको हितुँदे अधिवेशन

२०७९ मंसिर ४ गते सम्पन्न भएको संघीय संसद र प्रदेशसभाको निवाचनपछि पुस २५ गते प्रतिनिधिसभाको पहिलो बैठक बसेको थिए। सो बैठकको अन्त्य वैशाख १५ गते मध्यरातमा भएको छ। संघीय संसदको बैठक जम्मा १ सय १० दिन बसेको भएपनि बैठकले कुनै नयाँ कानुन निर्माण गर्न सकेनन्। संसदलाई जिम्मेवार बनाउने काम सरकारको भएपनि पुष्टकमल दाहाल नेतृत्वको सरकारले १ सय १० दिनको समयमा जम्मा तीनवटा विधेयक मात्र संसदमा पेश गरेको छ भने अधिल्लो अधिवेशनमा पेश भएका ५ वटा विधेयक गरी जम्मा द वटा विधेयकमात्र संसदमा पेश भएका छन्।

संसदलाई जिम्मेवारी दिन सरकार असफल सावित भएपनि पुस ९० गते प्रधानमन्त्रीमा नियुक्त भएका पुष्टकमल दाहालले संघीय संसदबाट दुई पटक विश्वासको मत लिएका छन्। यस पटकको संसदको बैठकमा सरकारले नयाँ विधेयक पेश गर्न सकेन र संसदलाई विजनेस विहित अवस्थामै संसदको बैठक २०८० वैशाख १५ गते मध्यरातदेखि अन्त्य भएको छ। संसदको बैठक अन्त्य भएकै दिन प्रतिनिधिसभा अन्तर्गत रहने १० वटा विषयगत समितिमा सदस्यहरू चुनिएका छन् भने समितिहरूले सभापति पाएका छैनन्। सर्वैभन्दा महत्वपूर्ण समिति मानिएको संसदीय सुनुवाई समिति गठन हुन सकेन। संसदीय सुनुवाई समिति गठन नभएकाले गर्दा सर्वोच्च अदालतका प्रधानन्यायाधिशको सिफारिससम्म हुन सकेन। संसदीय सुनुवाई समिति निर्माण हुन नसक्दा सम्बैधानिक परिषद्ले कैनै निर्णय गरेपनि त्यो कार्यान्वयन हुन सक्ने अवस्था नरहेकाले गर्दा सर्वोच्च अदालत सहित सम्बैधानिक आयोगहरूमा समेत नियुक्ति हुन सक्ने अवस्था देखिएको छैन।

संसदमा दाहाल सरकारले तीन बटा विधेयक दर्ता गराएको भएपनि एउटा विधेयक समेत पारित गराउन सकेन। संसदमा केही नयाँ दलहरूको उत्साहपूर्ण उपस्थिति तर उनीहरूपनि उपलब्धिविहिन अवस्थामा रहे। रास्त्वाका सभापति रवि लामिछाने दुई पटक संसदमा प्रवेश गरे। नागरिकता काण्डमा दोषी ठहर भएर सांसद पद गुमाएका लामिछाने वैशाख १० गते भएको उपनिवाचनमा फेरी चितवन २ बाटै निर्वाचित भएर सांसदको रूपमा संसदमा पुगेका छन्। पहिलो अधिवेशनमा सरकारले ३ बटा विधेयक दर्ता गराएको छ। जसमा वेपत्ता पारिएका व्यक्तिको छानवित सत्य निरूपण तथा मेलमिलाप आयोगलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक, सम्बैधानिक परिषद्को (काम, कर्तव्य र अधिकार र कार्यविधि) सम्बन्धी ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक र सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा व्यावसायिक वातावरण प्रबद्धन सम्बन्धी केही ऐनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक संसदमा दर्ता गरिएको भएपनि त्यस्ता विधेयकहरूमा कुनै छलफल र बहस नै हुन सकेन। १ सय १० दिनको समय लामो समय भएको भएपनि संसदले एउटा पनि विधेयक पारित गर्न नसक्नलाई किमार्थ उचित भन्न सकिन्दैन।

हास्त्रो संसद बेलायती मोडलको भएकाले गर्दा सरकारको सहयोग द्वेरा संसदले केही गर्न सक्ने सम्भावना तै रहैनै । कानुन निर्माण गर्न असफल भएको संसदले दुई पटक प्रधानमन्त्रीलाई विश्वासको मत दिएको छ भने अझै कति पटक विश्वासको मत दिनुपर्ने अवस्था आउन सक्छ ? पृष्ठकमल दाहाल प्रधानमन्त्री बनेका साठे चार महिना पुग्दा समेत दाहाल सरकारले पूर्णता पाउन सकेको छैन । सरकारले पूर्णता नपाएको हुनाले मन्त्री विहित अवस्थामा रहेका मन्त्रालयहरूले सहज रूपमा जनतालाई सेवा सुविधा दिन सकिरहेका छैन् । भने उक्त मन्त्रालयहरूका सचिवहरूले दैनिकी काममात्र गरिरहेका छन् । पछिल्लो समयमा दाहाल सरकारको दिनगती सुह भएको छ । दाहाल सरकारलाई समर्थन दिएको रास्वापाले समर्थन फिर्ता लिन सक्ने बताउँदै आएको छ भने जनमत पार्टीले सरकारमा जानका लागि आफूलाई महत्वपूर्ण मन्त्रालय नदिएको भन्दै सरकार बाहिर रहेको छ । त्यस कारणले गर्दा उसले पनि समर्थन फिर्ता लिन सक्छ । प्रधानमन्त्री दाहाललाई यो सरकार कहिलेसम्म चल्न सक्छ भने थाहा छैन । सरकारले प्रमुख विपक्षी दल तेका एमालेलाई विश्वासमा लिन नसकेको अवस्थामा दाहाल सरकार पनि सरकारका लागि सरकारमात्र हुने पाएँ । तिन्हिन जम्तै न रेको छ ।

दाहाल सरकारले जनतालाई सहज रूपमा सेवा सुविधा दिन नसकेको हुनाले जनतामा सरकार प्रति वित्तिण्या बढाउ गएको प्रमाण त हालै सम्पन्न भएको उपनिवाचनको परिणामले देखाइसकेको छ । तर पनि सत्ता गठबन्धन र सत्तामा रहेका दल अनि सरकारले त्यसतर्फ कुनै ध्यान दिन सकेको छैन । जोडजाम गरेर केही समय सत्तामा टिकिरहे पनि जनतालाई आवश्यक पर्ने सेवा सुविधा सहज रूपमा दिन अझै ढिलाई गरे दाहाल सरकार ढल्न सक्ने अवस्थामा पुनर सक्छ । स्वयम् प्रधानमन्त्री र सत्ता गठबन्धनमा रहेका दलबीचमा सम्बन्ध रास्रो नहुन र प्रधानमन्त्रीले नेपाली कांग्रेस सरकारमा सहभागी नभएको अवस्थामा पूर्व अयोग्य लडाकुलाई प्रतिव्यक्ति २ लाख दिने निर्णय गराउनुले र अहिले त्यसलाई कार्यान्वयनमा लैजाने प्रयासले गर्दा सत्ता गठबन्धनभित्रै खटपट पर्न सक्ने सम्भावना समेत बढेर गएको हामीले ठहर गरेका छाँ । प्रधानमन्त्री र अर्थमन्त्रीबीचको सम्बन्धमा पनि सरकारको भविष्य भरपर्ने अवस्था अहिले सिर्जना भएको हामीले ठानेका छाँ ।

राजनीतिका लागि विकास कि, विकासका लागि राजनीति ?

• देवेन्द्र चुडाल

devendrachudal@gmail.com

हो । बेरुजुमा संलग्न व्यक्ति र संस्थाहरूलाई उत्तरदायी बनाउने प्रभावकारी संयन्त्र न भएर हरेक वर्ष १५ प्रतिशतका दरले बेरुजु बढ़दै गएको र त्यसले गर्दा विकास र समृद्धिको लागि बाधक बनेको भएपनि बेरुजुलाई कम गर्न कुनै रणनीति सरकारले लिएको देखिँदैन महालेखा परिक्षकको कार्यालयले देखाएक त्रुटीहरूलाई सच्चाउनुको सद्वा प्रत्येक वर्ष बेरुजुको रकम बढ़दै गएको छ । सत्ताम बस्ने र सत्ताको वरिपरि घुम्नेहरूले गरेका भ्रष्टाचार र बढ़दो बेरुजुकै कारण मुलुकम तिव्र रूपमा विकास हुन नसकेको र जनताको जीवनस्तर समेत माथि उठन सकेको छैन मुलुकको विकास निर्माणका लागि युवा जनशक्तिको आवश्यकता पर्ने भएपनि प्रत्येक महिना युवा जनशक्ति विदेशमा रोजगारीक लागि जाने गरेका छन् । युवा जनशक्तिलाई स्वदेशमै रोजगारी दिन सरकार पछि परेको छ । तिनै युवा जनशक्तिले विदेशबाट पठाएको रेमिट्यानस्ले मुलुक धानिरहेको छ । यो भन्द डरलागदो अरू के विषय हुन सक्छ ?

नेपालमा विगत ३४ वर्षमा निजी क्षेत्र र बजार अर्थतन्त्रको विकास त केही हदसम्म भयो तर सार्वजनिक क्षेत्रले प्रदान गर्न शिक्षा स्वास्थ्य जस्ता जनतालाई आवश्यक सेवाको गुणमा असमानता रहेको प्रष्ट रूपमै देखिएको छ । बैकदेखि दूरसञ्चारसम्मको विकासले कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सेवा क्षेत्रको हिस्सा ६० प्रतिशत बढी पुग्यो तर औद्योगिक र उत्पादन क्षेत्र खुम्खिँदै गएको छ । निजी क्षेत्रको विकासले बजार अर्थतन्त्रको विकास निर्माण भयो तर त्यो सबै आसेपासे र युँजीवाद पनि बढ़दै गएको छ । बजार अर्थतन्त्रको सौन्दर्य भनेको प्रतिस्पधि नै हो तर नेपालमा भने जतासुकै सिन्डिकेट प्रणालीको विकास भएको छ । राजनीतिमा पैसाको प्रभाव बढ़दै गएकाले गर्दा सक्षम र विचारका धनी भएपनि पैसा नहुने व्यति राजनीतिमा आउन सक्ने सम्भावना नै छैन अहिले राजनीति र कर प्रशासन पनि त्यही अभिजात वर्ग नै हावी भएको छ । तथ्यांक कार्यालयले पछिल्लो पटक सार्वजनिक गरेको तथ्यांकमा नेपालमा ६० प्रतिशत भन्दा बढी जनसंख्या युवा वर्गको रहेको देखाएको छ युवा वर्ग नै देश विकासका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ । यो अवसर नेपालका लागि महत्वपूर्ण भएपनि उनीहरूलाई नेपालमै रहने व्यवस्था गन सरकारले कुनै चासो देखाएको छैन । हरेक वर्ष ४ लाख युवा श्रम बजारमा आउने गरेक भएपनि युवा बेरोजगारी २० प्रतिशत भन्दा बढि

गृहानुभा वरजनाता ४० प्रारम्भिक योगी बाट
रहेका छन् । वर्षमा ४/५ लाख युवा बाहिरिएद
नेपालको विकास र समुद्धिको लागि चाहिने
जनशक्ति अभाव हुन थालेको छ । युवा वर्गलाई
रोजगारी दिएर नेपालमै बस्न सक्ने वातावरण
मिलाउने प्रमुख दायित्व भनेको सरकारकै
भएपनि सरकारले र राजनीतिक दलहरूले
त्यसतर्फ ध्यान नपुङ्याएका र युवा वर्गलाई
आफू सत्तामा पुग्ने भन्याङ्गमात्र बनाउन थालेका
हुनाले युवा वर्गमा नैराश्यता बढ्दै गएकाले गदा
उनीहरू विदेश जान बाट्थ बनाइएका छन् ।

राजनीतिक दल र सत्तामा पुग्नेहस्ते
कहिल्यै पनि युवा वर्गलाई अधि बढाउने र
युवा वर्गले पाएको ज्ञान र सिपको प्रयोग
गर्ने अवसर नदिएकै हुनाले राजनीतिमा यु-
वा वर्गको चासो क्रमस घट्दै गएको छ

युवा वर्गले विदेशबाट पठाएको रेमिट् यान्सबाट तलब भत्ता सहितका अन्य सुविधा खाएर बसेको प्रधानमन्त्री, मन्त्रीहरू, सांसद, राष्ट्रसेवकहरूले अब पनि जनताप्रिति उत्तरदायि नहुने हो भने युवावर्गले फेरी अर्को आन्दोलन गर्न आवश्यकता हुन सक्छ । जनगणना २०७८ अनुसार युवाको जनसंख्या घटिरहेकै छ भने सन. २०५० मा ६० वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या बढेर भण्डे १६ प्रतिशत पुग्ने छ । युवा जनसंख्याको भरपुर फाइदा उठाएर मुलुकको विकास र समृद्धिमा छलाङ्ग मार्ने नेपालसँग अब २/३ दशकमात्र बाँकी रहेको छ । यो समयको सदुपयोग गर्न नसकिएको अवस्थामा विकास नदेख्यैरे हाम्रो जनसंख्या बुढो हुने निश्चित जस्तै रहेको छ ।

अहिलेको करिब ७/८ खर्बको राजस्वले कर्मचारीको तलब जुटाउन सक्ने सम्म अहिले अवस्था छैन भने पुँजीगत खर्च गर्ने क्षमताको अभाव रहेको छ । विकास निर्माणको लागि छुट्ट्याइएको २/३ खर्ब जितिको विकास खर्च कछुआको गतिमा अधि बढेको छ । कुल ग्राहस्थ उत्पादनको ४२/४३ प्रतिशत ऋण भएकाले गर्दा बजेटमा भण्डे २ खर्ब जिति रकम ऋण तिर्न र व्याज तिर्न छुट्ट्याउनुपर्ने अवस्थामा नेपाल पुगेको छ । अर्थतन्त्रको संरचना परिवर्तन गरी बृद्धि गर्ने नारा दिएको पनि लामो समय भईसक्दा पनि त्यो समेत गफमै सिमित पारिएको छ । विगत ६७ वर्षमा १५ वटा आवधिक परियोजनाहरू बनाइए तर रूपान्तरणकारी प्रगति हुन सकेन आखिरी किन ? नेपालमा बजेट बनाउने तरिकामै आमूल परिवर्तनको आवश्यकता रहेको छ । बजेट बनाउँदा विज्ञहरू राखिन्छ र बन्द कोठामा बजेटको निर्माण गरिन्छ । बजेट भनेको खर्च र आमदानीको स्रोत मात्र होइन देश र जनताको भविष्यको खाका पनि हो । विश्वका कतिपय मुलुकमा बजेट निर्माण गरेर घर घरमा रायका लागि पठाउने गरेका छन् । जस्तै सिंगापुर ।

ज्ञान पठाउन गरेका छन् । जस्ता स्थानपुरा ।
अमेरिकामा दुवै सदनमा घट्टौं घट्टा
बहस हुन्छ र आवश्यक संशोधन हुने गरेको
छ । संशोधनपछि मात्र बजेट संसदबाट पारित
हुन्छ । तर नेपालमा भने सरकारले जस्तोसुके
बजेट त्याएपनि सत्ताको बलमा त्यसलाई पारित
गरिन्छ । संसदको प्रमुख विपक्षी दलले र अन्य
दलले दिएका राय सुफावहरूलाई सरकारले
कुनै महत्त्व नै दिँदैन अहिलेको नेपालको
समस्या भनेको यहि हो । अहिले पनि सत्ता
गठबन्धनमा रहेका दलहरूले दिएका केही नगर्न्य
सुफावहरूमात्र बजेटमा समेटिन सक्छन् । अर्थात
जुन पार्टीका मान्छे अर्थमन्त्री रहेका हुन्छन्
त्यही पार्टीको बजेटमा बढी प्रभाव पर्न यस
अधिका बजेटले देखाईसकेको हुनाले पुष्पकमल
दाहाल सरकारले जेष्ठ १५ गते त्याउने बजेटले
जनताका समस्या र मुलुकको समृद्धि र विकास
गर्न सक्ने सम्भावना न्यून रहेको छ । अब स्रोत
सुनिश्चित गर्न बजेट वार्षिक नभएर बहुवार्षिक
अवधारणामा जान आवश्यक भईसकेको छ ।
बजेटमा आवधिक योजना, वार्षिक नीति तथा
कार्यक्रम र बजेटबीचको सामाजस्य प्रभावकारी
हुनु अहिलेको पहिलो आवश्यकता हो । बजेट
बजेटमा मात्र नभएर जनताका समस्याहरूलाई
सम्बोधन गर्न सक्ने खालको भएमात्र त्यसको
महत्त्व रहन्छन् । सत्ताधारी दलले पार्टीगत
स्वार्थ नहेरी मुलुकको बृहत हितलाई ध्यानमा
राखेर बजेट त्याएको खण्डमा मात्र त्यो बजेट
सार्थक हुन्छ । विकासमा लाग्नी बढाउन
साधारण खर्चमा कटौती अर्को महत्वपूर्ण कार्य
हो । अब आउने बजेटमा कम्तिमा साधारण
खर्च १५ प्रतिशत घटाएर त्यो बजेट विकास
खर्चमा लगाउन सक्ने वातावरण मिलाइनु

विगतमा भएका आन्दोलन र आन्दोलनमा बलिदान गरेकाहरू देखि आन्दोलनको थाहा नै नभएका पुस्तालाई बाध्यताले विदेश पलायन भएका देखि देशमै केही गर्ँ भनेर बसेकाहरूसम्म र यथास्थितिबाट नेपालको विकास र समृद्धि सम्भव छैन भनेमा छन् । विकास र राजनीति एकै साथमा दौडिन सक्दैन । राजनीति भनेको विकासका लागि हुनुपर्नमा पछिल्लो समयमा राजनीतिका लागि विकास भन्ने नारा दलहरूले अधि सारेका हुनाले अब त्यो नारा सच्चाएर विकासका लागि राजनीति भन्नैपर्दछ ।

श्रम बजारको अवस्था र श्रमिक दिवसको सांघर्षिकता

हेतुप्रसाद यादव

मे १ श्रमिकका लागि एकता र ऐक्यबद्धता प्रदर्शन गर्ने दिन हो, बलिदानीपूर्ण सङ्घर्षका बारेमा चेतना र शिक्षित गर्ने दिन हो। सरोकारावालामा श्रमिकले सङ्कवाट सामूहिक आवाज सुनाउने दिन हो। श्रमिक अधिकारका लागि सहादत हुने ती सबै श्रमिकलाई सम्भिन्न दिन हो र भन्ने हो हाम्रो सङ्घर्ष जारी छ।

आजभन्दा ठीक एक सय ३७ वर्षअधि आठ घण्टा काम, आठ घण्टा आराम र आठ घण्टा मनोरञ्जनको माग गर्दै अमेरिकाको सिकागो सहरको हेमार्कट चौकमा मजदुर उत्रिए। सङ्घर्षको मैदानमा मजदुर नेताहरूले शहादत प्राप्त गरे भने उक्त बलिदानीपूर्ण सङ्घर्षको क्रममा थुपै घास्ते भए, जेल गए तर पनि दमनले सङ्घर्षशील श्रमिकको आवाजलाई रोक्न सकेन।

सन् १८८६ मा भएको उक्त क्रुर दमनका क्रममा ज्यान युमाउने मजदुर नेताहरूको सम्फनामा त्यसको तीन वर्षपछि सन् १८८९ मे १ देखि मजदुर दिवस मनाउने घोषणा गरियो। फ्रान्सको पेरिसलगायत केही सीमित देशबाट सुरु गरिएको यो दिवस अहिले विश्वभरि मनाइन्छ र आज हामी १३४५मै मे दिवसको सङ्घारमा रहँदासमेत नेपालमा मर्यादित काम र समृद्धिको सपना भने अझे पनि निकै टाढा रहेको छ।

अन्तर्राष्ट्रिय श्रम सङ्ठन (आइएलओ) ले मर्यादित कामलाई स्वतन्त्रता, समानता, सुरक्षा र मानवीय मर्यादाको अवस्थामा महिला र पुरुषको लागि उत्पादनशील काम भनेर परिभासित गरेको छ। रोजगारी र उद्यम प्रवर्द्धन, काममा अधिकारको सुनिश्चितता, सामाजिक सुरक्षा विस्तार र सामाजिक संवाद प्रवर्द्धन आइएलओको मर्यादित कार्यका चार स्तरम्भ हुन्। यसले दिगो विकासको लक्ष्य अगाडि बढाउन महत्वपूर्ण योगदान गर्दैछ।

मर्यादित काम मात्र लक्ष्य होइन, यो दिगो विकासको चालक पनि हो। मर्यादित कामबाट श्रमिकको आर्थिक स्थिति बलियो हुनुका साथै अधिक समावेशी आर्थिक वृद्धि हुनु हो। यसले मर्यादित रोजगारी सिर्जना गर्ने र थप स्रोत सिर्जना गर्नुका साथै यो एक साधारण समीकरण पनि हो। दिगो विकासको लागि २०३० एजेन्डाको साथमा श्रमिकको जीवनमा परिवर्तन गर्ने र सुधार गर्ने एउटा पुस्ताको अवसर पनि हो।

सामान्यतया कामलाई मर्यादित मानिन्छ, जब यसले उचित आम्दानी, सुरक्षित काम गर्ने अवस्थाको सुनिश्चितता, संवेका लागि समान अवसर र उपचारको सुनिश्चितता, श्रमिक र तिनका परिवारका लागि सामाजिक सुरक्षा समावेश, व्यक्तिगत विकासको सम्भावना प्रदान र श्रमिकलाई आफ्ना सरोकार व्यक्त गर्न अनि सङ्घरित हुन स्वतन्त्रता प्रदान गरिरहँदा यसले सामाजिक एकीकरणलाई प्रोत्साहित पनि गर्दैछ।

मर्यादित कामले व्यक्ति र परिवारको खल्ती भर्ने काम गर्छ, जुन उनीहरूको अनौपचारिक योगदान अर्थतन्त्रमा गर्न सक्छन्। तिनीहरूको क्रय शक्तिले दिगो उद्यम, विशेष गरी साना व्यवसायको वृद्धि र विकासका लागि इन्धनको काम गर्छ। यसको फलस्वरूप थप रोजगारी सिर्जना गर्ने र उनीहरूको ज्याला एवम् अवस्थामा सुधार गर्न सक्षम हुन्छन्। यसले सरकारका लागि राजस्व बढाउँछ। यसले त्यसपछि काम पाउन नसक्ने वा काम गर्न नसक्नेलाई सुरक्षाको घेरामित्र राख्न, सामाजिक उपायका लागि कोष निर्माण गर्न सक्षम हुन सक्छ।

मर्यादित कामले असमानता घटाउँछ र लग्निलोपन बढाउँछ। सामाजिक संवादका माध्यमबाट विकसित नीतिहरूले मानिसहरू

र समुदायहरूलाई जलवायु परिवर्तनको प्रभावसँग सामना गर्न मद्दत गर्दछ, जब कि थप दिगो अर्थतन्त्रतर्फ सङ्क्रमणलाई सहज बनाउँछ। यति मात्रै होइन, आत्मसम्मान, आशा र सामाजिक न्यायको भावनाले सामाजिक शान्ति कायम राख्न मद्दत गर्दछ।

नेपालको श्रम बजारको अवस्था

नेपाल धेरै सङ्क्रमणको बीचमा छ, यी सङ्क्रमणहरूमध्ये केही फरक प्रकृति र दायराका रूपमा विश्वव्यापी छन्, केही अन्य नेपालका लागि विशिष्ट छन्। यसले कामको संसारमा महत्वपूर्ण परिणाम ल्याउने छ। कोभिड-१९ को विनाशकारी मानव र आर्थिक परिणामबाट जारी पुनः प्राप्तिका लागि अगाडि बढिरहेका निरन्तरका प्रयासहरू, प्रविधिमा भइरहेका परिवर्तन, जनसात्यकीय गतिशीलताबाट कामको भविष्यमा पर्ने असरबाट प्रतिष्ठानहरू र कामदारहरूलाई प्राप्त हुने अवसर र जोखिम र जलवायु परिवर्तनका परिणाम च्यान गर्न आवश्यकपर्ने अनुकूलन कार्यका साथै नेपालले २०७२ मा नेपालको संविधान अनुमोदन गरेइनुरूप यसको शासन संरचनाको निरन्तर रूपान्तरण, जसमा अन्य परिवर्तनहरू बढेक, रोजगारी र श्रम मामिलाहरू प्रादेशिक र स्थानीय तहहरूमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने बाध्यता रहेको छ।

श्रम ऐन, २०७४ ले सबैका लागि समान अवसरहरू, ज्यालाको अन्तर घटाउने र कार्यस्थलमा हुने भेदभाव हटाउन प्रतिबद्ध छ तर यी नीतिगत प्रावधानहरू अपर्याप्तरूपमा सञ्चालन भएका छन्। नियुक्ति र तलब भेदभाव, जातीय र लैंड्रिक स्टिरियोटाइपहरू, सामाजिक मान्यताहरू, अवैतनिक हेरचाह कार्यको असमान हिस्सा र रोजगारी विभाजन असमानता कमाउने प्रमुख चालकहरू हुन्। जबकी सीमान्तरकृत समूहहरूले सामना गर्ने आर्थिक भेदभावको हावको तथ्याङ्कहरू सीमित छन्, निम्न उदाहरणहरूले असमानताका केही क्षेत्रहरूलाई उजागर गर्दछ।

दिगो उद्यम र जीविकोपार्जनका लागि वातावरण सक्षम पार्ने

अर्थतन्त्रको संरचनात्मक रूपान्तरण र रोजगारी सिर्जनाको गति बढाउन निजी क्षेत्रको योगदानमा नेपाल निर्भर देखिन्छ छ तर नेपालमा व्यवसाय सुरु गर्ने र बढाउनको लागि सक्षम वातावरण अपै चुनौतीपूर्ण छ। कृषि, अपै पनि नेपालको सबैभन्दा ठूलो रोजगारदाता र नेपालको कूल गार्फाक्य उत्पादनमा महत्वपूर्ण योगदानकर्ता हो तर खाराब कामको अवस्था र श्रम शोषण कायमै रहेको छ। यसबाहेक उच्च स्तरको संवेदनशीलता र अनुकूलन क्षमताको च्यान स्तरको कारणले गर्दा कृषि र

कामदारहरूलाई च्यान तम पारिश्रमिक संरक्षणसहित रोजगारीलाई आधारभूत अधिकार र विस्तारित श्रम संहिता करवेका रूपमा पुष्टि गरेको छ।

कानुनी ढाँचा र यसको प्रयोगमा कमी

नेपालको राष्ट्रिय श्रम कानुन र नीतिहरूमा रहेका केही विसङ्गतिहरूका सुधारका साथै अन्तर्राष्ट्रिय श्रम महासंघिको अनुमोदनमा देशका प्रतिबद्धताहरू सीमित मात्रामा रहेका छन्। यसबाहेक विद्यमान कानुन र नीतिहरूको भ्रावकारी कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्ने र नयाँ र उदीयमान विश्वका कामका समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्ने श्रम प्रशासन र सामाजिक साफेदारहरूद्वारा तीव्र प्रयास आवश्यक छन्।

नेपालको श्रम प्रशासन सुस्त अवस्थामा रहेको छ, जुन कानुनी सुधारको भ्रावकारी कार्यान्वयनलाई सीमित गर्ने प्रमुख बाधा हो। विकासोनुसुख अर्थतन्त्रमा प्रत्येक १५ हजार कामदारका लागि एक निरीक्षक पुग्नुपर्ने अनुपातको आइएलओको प्राविधिक सल्लाहअनुसार नेपालले करिब एक हजार १३३ निरीक्षक नियुक्त गर्नुपर्छ। नेपालमा श्रम निरीक्षको दरबन्दी कुल संख्या २८ रहे पनि हाल २१ वटा श्रम निरीक्षकहरू मात्र रहेका छन्। एघार वटा श्रम कार्यालयले ७७ जिल्ला समेट्छन र उनीहरूलाई विदेशी श्रम आप्रवासन

गर्दा राष्ट्रियस्तरमा श्रम मापदण्डको प्रभावकारी कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाउन आइएलओको निरीक्षण प्रणालीको सम्बन्धितरूपमा सीमित प्रयोग गरेका छन्।

सबै तहमा प्रभावकारी श्रम बजार सुशासन

सङ्घीय प्रणालीले देशका श्रम बजार संरक्षणको लागि श्रम र रोजगारी नीति सुधार गर्न र विभिन्न क्षेत्रमा कामदार तथा उद्यमको विभिन्न आवश्यकता एवं अवसरानुसूच्य सार्वजनिक कार्यक्रम, सेवा डिजाइन र वितरण गर्ने अवसर खोल्यो। यी सुधारानुसूच्य, रोजगारी र श्रम बजारसम्बन्धी कार्यक्रम पछिला वर्षमा सङ्घीय तहबाट प्रदेश र स्थानीय तहमा क्रमशः विस्तार हुँदै गरेका छन्। तैपनि प्रतिवर्तनको प्रतिरोध, अपर्याप्त समन्वय, साथै नयाँ कार्यान्वयनलाई अनुपातको उदाहरणमा आवश्यक छ।

सामाजिक साफेदार र त्रिपक्षीय संवाद संस्थाको भूमिका

नेपालको त्रिपक्षीय र द्विपक्षीय सामाजिक संवाद संस्थानलाई बलियो बनाउन आवश्यक छ। विशेषजगी प्रान्तीय, स्थानीय थपरूपमा जारी सुधार प्रक्रियामा सामाजिक साफेदारको आवाजलाई कामलाई नियमानुसार समावेशीलगायत रहेको छ। त्रिपक्षीय संवाद संयन्त्रमा आवश्यक अवसरानुसार संवाद र उद्यमस्तरमा प्रायःअभाव वितरण गर्ने अवसरमा जारी सुधार प्रक्रियामा सामाजिक साफेदारको आवाजलाई कामलाई नियमानुसार समावेशीलगायत रहेको छ।

नेपालको संविधानले श्रमिक र रोजगारदाताको स्वतन्त्र रूपमा सङ्ठन नियमण गर्ने र सामूहिक सौदाबाजीमा संलग्न हुने मौलिक अधिकारलाई मान्यता दिएको छ। श्रम ऐन र ट्रेड युनियन ऐनले औपचारिक र अनौपचारिक दुवै क्षेत्रका कामदार र उद्यमका लागि यी संवेदनानिक अधिकारहरूलाई कानुनमा संहिताबद्ध गर्दछ। च्यान तम पारिश्रमिक निधिराण, श्रम समन्वय र सामाजिक सुरक्षा विस्तारसम्बन्धी त्रिपक्षीय समितिमा पनि सहभागी रहेको छ।

कैनीय श्रम सल्लाहकार

नयाँ स्टक एक्सचेन्जसँग प्रतिस्पर्धा गर्न रणनीति बनाउँदै नेपाल

धर्मन्द्र भा

नयाँ प्रतिस्पर्धी स्टक एक्सचेन्ज आउने भएसँगै सरकारी स्वामित्वमा रहेको नेपाल स्टक एक्सचेन्ज (नेप्से) प्रतिस्पर्धा रणनीति बनाउने तयारीमा जुटेको छ। नेपाल थितोपत्र बोर्डमा नयाँ स्टक एक्सचेन्ज खोल्ने आवेदन परेसँगै नेपाल स्टक एक्सचेन्जले प्रतिस्पर्धामा उत्रिने तयारी सुरु गरेको हो। वर्षांदेखि एउटै स्टक एक्सचेन्ज भएकाले प्रभावकारी हुन नसकेको, टिएमएस प्रणाली, कारोबारको राफसाफ राम्रो नभएको भन्दै लगानीकर्ता र सरोकारवाला निकायले नै प्रतिस्पर्धी स्टक एक्सचेन्ज त्याउनुपर्ने माग गरेका थिए। मागलाई सम्बोधन गर्दै गत वर्ष भद्रोमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको मन्त्रिपरिषदले थितोपत्र निष्कासन नियमावली २०८४ लाई संसोधन गर्दै २०७९ जारी गरेसँगै नयाँ स्टक एक्सचेन्ज र थितोपत्र दलाल तथा व्यवसायी (ब्रोकर) लाइसेन्स दिने बाटो खुला गरेको थियो।

नयाँ स्टक एक्सचेन्ज खोल्नका लागि नेपाल थितोपत्र बोर्डमा दूला घराना जोडिएका कम्पनीको आवेदन परेको छ। आवेदन परेका कम्पनीमा हिमालयन स्टक एक्सचेन्ज, नेसनल स्टक एक्सचेन्ज अफ नेपाल, अन्नपूर्ण स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेड रहेका छन्। यीमध्ये कुनै एकले लाइसेन्स पाउने लगभग निश्चित छ। त्यसका लागि थितोपत्र बोर्डले मूल्यांकन समिति बनाएको छ। मूल्यांकन समितिको आधारमा योग्य कम्पनीले नयाँ लाइसेन्स पाउनेछन्।

हाल नेपाल स्टक एक्सचेन्जमा नेपाल सरकारको ५८ दशमलव ६६ प्रतिशत,

नेपाल राष्ट्र बैंकको १४ दशमलव ६० प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको १० प्रतिशत, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको ६ दशमलव १५ प्रतिशत, लक्ष्मी र प्रभु बैंकको पाँच-पाँच प्रतिशत र केही पुराना ब्रोकरलगायत अन्यको शून्य दशमलव ६ प्रतिशत सेयर स्वामित्व रहेको छ। नयाँ स्टक एक्सचेन्ज र नयाँ ब्रोकर लाइसेन्स आउने भएसँगै नेपाल स्टक एक्सचेन्ज (नेप्से)लाई प्रतिस्पर्धामा उत्रिने तयारी सुरु गरेको हो। वर्षांदेखि एउटै स्टक एक्सचेन्ज भएकाले प्रभावकारी हुन नसकेको, टिएमएस प्रणाली, कारोबारको राफसाफ राम्रो नभएको भन्दै लगानीकर्ता र सरोकारवाला निकायले नै प्रतिस्पर्धी स्टक एक्सचेन्ज त्याउनुपर्ने माग गरेका थिए। मागलाई सम्बोधन गर्दै गत वर्ष भद्रोमा तत्कालीन प्रधानमन्त्री शेरबहादुर देउवाको मन्त्रिपरिषदले थितोपत्र निष्कासन नियमावली २०८४ लाई संसोधन गर्दै २०७९ जारी गरेसँगै नयाँ स्टक एक्सचेन्ज र थितोपत्र दलाल तथा व्यवसायी (ब्रोकर) लाइसेन्स दिने बाटो खुला गरेको थियो।

नयाँ स्टक एक्सचेन्ज आउने भएसँगै लगानीकर्ता हरूलाई आकर्षित गर्नका लागि नेप्से आइपिओ जारी गर्न तयारीमा जुटेको छ। पलिक कम्पनीमा गएर लगानीकर्तालाई ३० प्रतिशत सेयर जारी गर्न तयारीमा जुटेको हो। नेपाल स्टक एक्सचेन्जका कार्यकारी अधिकृत कृष्णबहादुर कार्कीले पाइपलाइनमा भएका कम्पनीमध्ये जुन आए पनि प्रतिस्पर्धा गर्न तयार रहेको बताए।

उनले भने, 'हामी प्राविधिक रूपमा सुधार गर्नुपर्ने र लगानीकर्तालाई आकर्षित गर्ने विषयमा कुनै कसर राख्दैनौं, त्यसका लागि सेयर जारी गरेर भए पनि लगानीकर्तामुखी बजार बनाउनेमा जोड दुनेछ।' नयाँ स्टक एक्सचेन्ज आएसँगै अनिवार्य रूपमा पलिक (साधारण) सेयर जारी गर्नुपर्ने नियामावलीमा उल्लेख गरिएको छ। पलिक कम्पनीमा गएको दुई वर्षभित्र अनिवार्य रूपमा ३० प्रतिशत सेयर निष्कासन गर्नुपर्नेछ।

नेप्से दोस्रो बजार कारोबारलाई थप सुदृढ बनाउन सहयोग पुग्ने गरी सूचकांकको विकास, सञ्चालन तथा

व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्य अनुरूप बजारमा तत्काल कारोबारयोग्य सेयरलाई समावेश गरी बजार चुँजीकरणमा आधारित सुचकांकका रूपमा नेप्से-३० त्याउने तयारीमा जुटेको छ।

उक्त सूचकांकले बजार कारोबार तथा उत्तराचालयलाई प्रतिबिम्बित गर्नुका साथै डेरिभेटिम प्रकृतिको निश्चित अवधिको कारोबार उपकरण सञ्चालन, पोर्टफोलियो व्यवस्थापन, एक्सचेन्ज ट्रेडेड फन्ड सञ्चालनलगायतमा सघाउ पुन्याउने नेप्से अपेक्षा गरेको छ। यसबाट दोस्रो बजार कारोबारमा नयाँ आयमा थपिने र लगानीकर्ताले भविष्यमा थप कारोबारयोग्य उपकरण प्राप्त गर्ने नेप्से जनाएको छ। प्रस्तावित नेप्से-३० इन्डेक्समा समावेशका लागि सूचीकृत संगठित संस्था (कम्पनी) छनोटका ६ वटा आधार तथा गरिएको छ।

साथै विगत पाँच आर्थिक वर्षमध्ये पछिल्लो आर्थिक वर्षसहित कम्पनीमा तीन वर्ष नाकामा रहेको हुनुपर्नेछ। यस किसिमको दीर्घकालीन महत्वको सूचकांकको गणना विधि तथा यसमा समावेशका लागि लिइने सूचीकृत संगठित संस्था छनोटको विधि पारदर्शी तथा विश्वसनीय बनाउन सरोकार राख्नेसँग नेप्से दुबाबार सुझाव पनि मागिसकेको छ। नेपाल स्टक एक्सचेन्जलाई पुनः संरचना गर्नुपर्ने भन्दै यसअधि भएका अध्ययन प्रतिवेदनमा आएका कुरालाई कार्यान्वयन गर्नुपर्ने दबाब बढेको छ। यसका लागि नेप्सेका कर्मचारीले नै बुधबार नेप्सेकै अगाडि धर्ना दिएर विरोध जनाएका छन्। ०८० भित्रै नेप्सेको पुनर्संरचना गर्नसमेत माग गरेका छन्।

खेलकुद

एसिसी प्रिमियर कपको उपाधि जित्ने नेपाल एसिया कपमा

नेपालले एसिसी प्रिमियर कप जितेको छ। मंगलबार सम्मन फाइनलमा युएईलाई सात विकेटले हराउँदै राष्ट्रिय टोलीले द्रफी उचालेको हो। यससँगै नेपालले आगामी सेटेच्चरमा हुने एसिया कपमा भारत र पाकिस्तानसँग प्रतिस्पर्धा गर्नेछ।

२१ वर्षअधि पनि नेपाल एसिया कपमा छनोट भएको थियो। तर, भारत र पाकिस्तानबीचको कारगिल युद्धका कारण प्रतियोगिता नै नभएपछि नेपालले क्रिकेटका शक्ति टिमसँग प्रतिस्पर्धा गर्ने अवसर पाएको थिएन। दुई दशकपछि पुनः एसिया कपको बाटो तय गरेको नेपाल राष्ट्र र भारत र पाकिस्तानका कारण यसपटक पनि एसिया कप हुने/नहुने अन्योल छ।

नेपाली कप्तान रोहितकुमार पौडेलले भारत र पाकिस्तानसँग खेल्ने सपना पूरा भएको बताए। 'हामीले सानैदेखि भारत र पाकिस्तानको खेल हेँदै आएका छौं, अब उनीहरूकै स्तरमा खेल्न तुलो अवसर आएको छ,' उनले भने, 'एसिया कपमा छनोट भएपछि अब नेपालको क्रिकेट सबैले चिन्नेछ, एसिया कपमा हाम्रो प्रदर्शन विश्वले हेँनेछ।'

नेपालको अर्को फड्को

पछिला दुई महिनामा नेपालले अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेटमा फड्को नै मारेको छ। गत फाइनलमा नेपाल जिम्बावेमा हुने आइसिसी एकदिवसीय विश्वकप ग्लोबल छनोटमा पुगेको थियो। यसका साथै आइसिसी विश्वकप लिग-२ मा तेस्रो स्थानमा रहेको हो। यसका साथै आइसिसी विश्वकप लिग-२ मा तेस्रो स्थानमा रहेको हो। तेस्रो स्थानमा जोड र अफगानिस्तानलाई हराएको थियो। सन् २०१० विश्व क्रिकेट डिभिजन ५, सन् २०१२ डिभिजन ४, सन् २०१२ एसिसी ट्रफी, सन् २०१३ मा विश्व डिभिजन ३ मा नेपालले उपाधि हात पान्यो। सन् २०१८ मा नेपालले पहिलोपटक एकदिवसीय मान्यता प्राप्त गयो।

सन् १९९६ मा अन्तर्राष्ट्रिय क्रिकेट परिषद (आइसिसी)को सदस्य बनेको नेपालले सोही वर्ष नै एसिसी ट्रफी खेल्यो। यसपछि नेपालले आइसिसीले आयोजना गरेको त्रूपले प्रतियोगितामध्ये एक टी-२० फरप्याटको विश्वकप हो। सन् २०११ मा बंगलादेशमा आयोजना भएको टी-२० विश्वकपमा नेपालले स्थान बनाएको थियो। जहाँ नेपालले तत्काल हडकड र अफगानिस्तानलाई हराएको थियो। सन् २०१० विश्व क्रिकेट डिभिजन ५, सन् २०१२ डिभिजन ४, सन् २०१२ एसिसी ट्रफी, सन् २०१३ मा विश्व डिभिजन ३ मा नेपालले उपाधि हात पान्यो। सन् २०१८ मा नेपालले पहिलोपटक एकदिवसीय मान्यता प्राप्त गयो।

गुल्सनको अलराउन्ड प्रदर्शन

एसिसी प्रिमियर कपको फाइनलमा युएईविरुद्ध अलराउन्डर गुल्सन भाले सानदार प्रदर्शन गरे। गुल्सनले अर्धशतक बनाउँदै नेपालको व्याटिड इनिडलसलाई बलियो बनाए। तेस्रो नम्बरमा क्रिजमा आएका उनले २२-३ को नाजुक अवस्थामा रहेको नेपाली टोलीलाई जित दिलाउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरे। ८४ बल सामना गरेको गुल्सनले अविजित ६७ रन बनाउन तीन चौका र ६ छक्का प्रहार गरे।

त्रिवि मैदानको ओसिलो मैदान र पिच वातावरण अनुसार प्रशिक्षक मोटी देसाईले गुल्सनलाई पहिलोपटक दोस्रो क्रममा व्याटिड गर्ने पठाए। 'प्रशिक्षकले विकेट हेरेर जे पनि हुन सक्छ, मानसिक रूपमा तयार हुनु भन्नुभएको थियो,' गुल्सनले भने, 'मेरो स्ट्रेच्च नै लागो साट हान्ने हो। यो त्रूपले र दबावपूर्ण खेल हो।'

सन् २०२१ सेप्टेम्बरमा गुल्सनले अमेरिकाविरुद्ध राष्ट्रिय टोलीका लागि डेब्यु गरेका थिए। एकदिवसीय अन्तर्राष्ट्रियमा गुल्सनको यो दोस्रो अर्धशतक हो। गुल्सनले चौथो विकेटका लागि भीम सार्कीसँग ९६ रनको साफेदारी गरेका थिए। भीमले ७२ बलमा ३६ रन बनाए। नेपालले एक रन जोड्दा ओपनर कुशल भुतेलाई गुमाएको थियो। युएईका रोहन मुस्तफाले दुई दशक आयन ख

● आइएमई लाइफको खुद नाफामा ७९ प्रतिशत बढ़िया

आइएमई लाइफ इन्स्योरेन्स कम्पनी लिमिटेडले चालू आव ०७९/८० को तेसो त्रैमासमम्मा दुई अर्ब १८ करोड ५८ लाख रुपैयाँ कुल बिमाशुल्क आर्जन गरेको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिसम्म कम्पनीले आर्जन गरेको दुई अर्ब ४४ करोड ७३ लाख कुल बिमा शुल्कको तुलनामा यो २२ प्रतिशतले बढी हो। यस अवधिमा कम्पनीले दुई अर्ब १९ करोड चार लाख रुपैयाँ खुद बिमाशुल्क आर्जन गरेको जनाइएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको खुद बिमाशुल्क आर्जन २१ प्रतिशतले बढी भएको कम्पनीले जनाएको छ। यस त्रैमासमम्म कम्पनीको खुद नाफा १८ करोड

२४ लाख रुपैयाँ रहेको जनाइएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिसम्म कम्पनीले १० करोड १९ लाख रुपैयाँ खुद नाफा आर्जन गरेको थियो। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको खुद नाफा ७९ प्रतिशतले बढी हो।

कम्पनीको चुक्ता पुँजी दुई अर्ब ८० करोड रुपैयाँ रहेको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिसम्म कम्पनीको चुक्ता पुँजी एक अर्ब ४० करोड रुपैयाँ रहेको थियो। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको चुक्ता पुँजी १०० प्रतिशतले बढी हो। यस अवधिसम्म कम्पनीको जगेडा कोषमा एक अर्ब १० करोड पाँच लाख रुपैयाँ सञ्चिति रहेको जनाइएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको जगेडा कोष ८१ प्रतिशतले बढी रहेको कम्पनीले उल्लेख गरेको छ। त्यस्तै, जीवन बिमा कोषमा ६ अर्ब सात करोड ७३ लाख रुपैयाँ रहेको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको जगेडा कोष ४३ प्रतिशतले बढी हो। कम्पनीको दीर्घकालीन लगानी तथा कर्जा आठ अर्ब चार करोड ७७ लाख रुपैयाँ रहेको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा कम्पनीको चार अर्ब ४१ करोड १९ लाख रुपैयाँ दीर्घकालीन लगानी तथा कर्जा रहेको जिवन बिमा आर्जन गरेको थियो। यस अवधिसम्म कम्पनीको चार अर्ब ४१ करोड १९ लाख रुपैयाँ सञ्चिति रहेको जिवन बिमा आर्जन गरेको थिए।

● सिटिजन्स बैंक र जंगल भिल्ला रिसोर्टबीच समझदारी

सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड र पतिहानी, वित्तवनस्थित जंगल भिल्ला रिसोर्टबीच सिटिजन्स बैंकका कार्डवाहक ग्राहकलाई विशेष छुट दिने समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर भएको छ। सो समझदारीपत्रमा हस्ताक्षरपश्चात् सिटिजन्स बैंकका कार्डवाहकले जंगल भिल्ला रिसोर्टमा १५ प्रतिशतसम्मको आकर्षक छुट पाउनेछन्। यस किसिमको सहकार्यबाट बैंकका ग्राहक लाभान्वित हुने साथै नगद कारोबारबाट डिजिटल कारोबारतर्फ उत्प्रेरित गर्ने बैंकले जनाएको छ। डिजिटल बैंकिङ माध्यमको प्रयोगलाई बढाउन र ग्राहकलाई डिजिटल माध्यमबाट भुक्तानी गर्न प्रोत्साहन गर्न समयसमयमा ग्राहकमैत्री सुविधा सञ्चालनमा ल्याउँदै आएको बैंकले जनाएको छ। डिजिटल कारोबार गर्दा पाइने छुटसम्बन्धी विस्तृत विवरणहरू सिटिजन्स बैंकको वेबसाइटमा प्राप्त गर्न सकिनेछ।

● बढी रेमिट्यान्स भित्र्याउने बैंकका रूपमा नेपाल एसबिआई सम्मानित

नेपाल एसबिआई बैंक लिमिटेडले रेमिट्यान्सको आप्रवाह विधातर्फ उल्लेखनीय योगदान गरेकोमा सम्मानित भएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंकको ६८०० वार्षिक उत्सव समारोहको अवसर पारेर आयोजना गरिएको विशेष कार्यक्रममा नेपाल एसबिआई बैंकलाई सम्मान गरिएको हो।

नेपाल राष्ट्र बैंकका गर्भनर महाप्रसाद अधिकारीले बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दीपककुमार देलाई प्रशंसा प्रदान गरेको थिए।

आर्थिक वर्ष ०७८/७९ भित्र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमध्ये नेपाल एसबिआई बैंकले बढी विप्रेषण भित्याउने कार्यमा उल्लेखनीय योगदान गरेकोमा उत्त सम्मान प्रदान गरिएको हो। बैंकले हाल देशभरमा

कपोरेट

९३ शाखा, २२ एक्सटेन्सन काउन्टर, सात प्रादेशिक कार्यालय तथा एक कपोरेट अफिसका साथै एक सय ३० एटिएमार्फत सेवा दिइरहेको जनाएको छ।

● सबैभन्दा बढी विप्रेषण भित्याउने हिमालयन बैंक सम्मानित

नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूमध्ये सबैभन्दा बढी विप्रेषण भित्याउन सफल भएकोमा हिमालयन बैंक लिमिटेडलाई सम्मानित गरेको छ। आफ्नो ६८०० वार्षिकोत्सवको अवसरमा आयोजित समारोहबीच राष्ट्र बैंकले हिमालयन बैंकलाई सम्मानित गरेको हो। समारोहमा राष्ट्र बैंकका गर्भनर महाप्रसाद अधिकारीले हिमालयन बैंकका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत अशोकशमशेर राणालाई प्रशंसापत्र हस्तान्तरण गरे। हिमालयन बैंकले आव ०७८-७९ मा देशमा भित्रिएको कुल विप्रेषणको ६६०० प्रतिशत रकम भित्याउन सफल भएकोमा सो सम्मान हासिल गरेको हो। बैंकले करिब दुई दशकदेखि आफ्नो विप्रेषण सेवा 'हिमाल रेमिट'मार्फत ग्राहकहरूलाई समयानुकूल सेवा-सुविधा प्रदान गरी अग्र स्थानमा रहेदै आएको छ।

● मौलाकाली केबलकारको औपचारिक उद्घाटन

गैँडाकोटमा मौलाकाली केबलकार औपचारिक रूपमा सञ्चालनमा आएको छ। प्रधानमन्त्री पुष्पकमल दाहाल 'प्रचण्डलाई सोमबाबार नवलपुरको गैँडाकोट-१ मा रहेको मौलाकाली केबलकार बटम स्टेसनमा ताप्रपत्र अनावरण गर्दै केबलकार सञ्चालनको औपचारिक उद्घाटन गरेका हुन्। नयाँ वर्षको अवसर पारेर वैशाख १ गते नै सञ्चालनमा आएको केबलकारको औपचारिक उद्घाटन भने भएको थिए।

उद्घाटनपछि प्रधानमन्त्री दाहालले शिथिल अर्थतन्त्रलाई उकासन मौलाकालीजस्ता पर्यटकीय पूर्वाधारको महत्व रहेने उल्लेख गर्दै सरकार, निजी क्षेत्रलाई सहजीकरण गर्न प्रतिबद्ध व्यक्त गरेको थिए। नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघका अध्यक्षसमेत रहेका

मौलाकाली केबलकारका अध्यक्ष चन्द्रप्रसाद ढाकालले धार्मिक पर्यटनको विकासलाई पहिलो प्राथमिकतामा राख्यै केबलकार सञ्चालनमा ल्याएको बताए।

ढाकालले भने, 'अब धार्मिक पर्यटनमा हिंडेर जान नसक्ने र हतार भएकाहरू सजिलै पुगेर फर्कन पाउनेन्न।' केबलकारसंगै दशनार्थीको संख्या पनि बढनेछ।' सबै नेपालीसम्म प्रचारप्रसार गर्ने केबलकारसहितका नयाँ पर्यटकीय संरचनाले सघाउ पुग्ने उनले विश्वास व्यक्त गरे। केबलकार अधि यहाँ सिंढी उक्लेर मन्दिर दर्शन गर्न जानुपर्ने अवस्था थिए। घुमारो बाटो भएर साना सवारीसाधनसमेत जान थालेका थिए।

पूर्व-पश्चिम राजमार्गको नारायणी पुलबाट उत्तरतर्फ दुई किलोमिटरमा मन्दिर फेरीदीको प्रवेशद्वार पुगिन्छ। मौलाकाली सामुदायिक वन र मौलाकालिका धार्मिक वनमित्र रमणीय हरियाली वातावरणमा केबलकार टप स्टेसन पुग्छ। यो केबलकार एक हजार दुई सय मिटर लम्बाइको छ। यहाँ कुल १२ डब्ला (गान्डेला) छन्।

एउटा डब्लामा एकपटकमा आठजना यात्रु बस्न मिल्छ। फेरीबाट केबलकार चढेपछि पाँच मिनेटमा मन्दिरनजिकैको स्टेसनमा पुगिन्छ। त्यहाँबाट करिब पाँच मिनेट हिंडेपछि मौलाकालिका मन्दिर पुगिन्छ। केबलकारमार्फत दैनिक ६ हजार यात्रु आवत्जनावत गर्न सक्नेछन्। मौलाकाली केबलकार आयोजनामा मुख्य लगानीकर्ता आइएमई समूहको ५५ प्रतिशत सेयर छ। बाँकी ४५ प्रतिशत लगानी स्थानीयको सहजानुभवका अध्यक्ष चन्द्र ढाकालले बताए।

दुई अर्ब रुपैयाँमा चारतारारे होटेलसहित केबलकारको पूर्वाधार निर्माण गरिएको हो। मन्दिरनजिकैको स्टेसनमा बन्ने होटेल निर्माणका क्रममा नै छ। होटेलमा ६० कोटा, बैंकेट हल र रेस्टरेन्ट बनाउने योजना छ। यो केबलकार १३ महिनाअधि मात्र बनाउन थालिएको थिए। केबलकारका लागि ५६ रोपनी जग्गा अधिग्रहण गरिएको छ। त्यसबापत सरकारलाई ५८ रोपनी

जग्गा सद्वार्भना दिएको कम्पनीले जनाएको छ। कम्पनीले पूर्वी नवलपरासीकै दुर्गम पहाडी गाउँ मिथुकरमको जग्गा किनेर सद्वार्भना गरेको हो। आइएमई समूहले काठमाडौंमा चन्द्रगढिर केबलकार सञ्चालन गरिरहेको छ। बुटवलमा अब केही समयमित्रे र अरु प्रदेशमा पनि केबलकार सञ्चालनको तयारी भइरहेको ढकालले बताए।

● व्याजदर घटाउन उद्योग वाणिज्य महासंघले संयुक्त पहल गर्ने

नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूमध्ये सबैभन्दा बढी विप्रेषण भित्याउन सफल भएको छ। आफ्नो ६८०० वार्षिकोत्सवको अवसरमा आयोजित समारोहबीच राष्ट्र बैंकले हिमालयन बैंकलाई सम्मानित गरेको हो। समारोहमा राष्ट्र बैंकका गर्भनर महाप्रसाद अधिकारीले हिमालयन बैंकको प्रमुख कार्यकारी अधिकृत दीपककुमार देलाई प्रशंसा प्रदान गरेको थिए।

देशको अर्थतन्त्रलाई दुर्गत बनाउन र निजी क्षेत्रको आवाजलाई संगतित बनाउन र चेम्बर र महासंघले समन्वय गर्नुपर्ने चेम्बरका अध्यक्ष राजनीति नै नडे र मासुको जस्तो सम्बन्ध रहेको स्मरण गराउँदै अध्यक्ष मल्लले आगामी दिनमा पनि आर्थिक एजेन्डामा सामाका धारणा बनाएर अधिबोधनमा जोड दिए। अध्यक्ष मल्लले भने, 'देशको अर्थतन्त्र र निजी क्षेत्रसँग जोडिएका विभिन्न विषयमा सरकारले आशासन

नवकली...

सरकारलाई बुझाएका प्रतिवेदन अझे सार्वजनिक भएको छैन। सार्वजनिक नै नमएको प्रतिवेदन उक्त गिरोहलाई कसरी र कहाँबाट प्राप्त गयो भन्ने एकिन अहिलेसम्म हुन सकेको छैन। नकली शरणार्थी खडा गर्ने गिरोहले सरकारी र राजनीति स्तरबाट प्रतिवेदन हात पारेको र प्रतिवेदनमा छुटेका शरणार्थीलाई तेस्रो देशमा शरण लिन चाहने शिर्षकमा उपस्थिती थप गरी पैसा संकलन गरेको थिए। यसै अनुसूचीका आधारा भाषा, मोरङ्ग, सुनसरीलगायत विभिन्न जिल्लाबाट रकम संकलन गरी ८ सय ७५ जनाको नवकली सूची बनाइएको थियो। अमेरिकाको सपना देखाएर सर्वसाधारण नेपालीबाट दुलो मात्रामा रकम उठाइएको थियो यसरी रकम उठाउने गिरोहलाई मन्त्री थापाका सुरक्षा विज्ञ इन्द्रजित राई लगायतका कही व्यक्तिहरू र तत्कालिन गृहसचिव हाल उपराष्ट्रपति कार्यालयमा रहेका (निलमित) टेकनारायण पाण्डेले सहित सहयोग गरेको पकाउ परेका व्यक्तिहरूले बताएका हुनाले अन्य व्यक्तिहरू समेत पकाउ पर्न सक्ने सम्भावना

पैसा होइन...

रकम वितरण गर्न लागिएको बताएका भएपनि त्यसमा कुनै सत्यता छैन। रकम दिने निर्णय आफ्गो नेतृत्वको सरकारले नगरेको भन्दै पहिलाकै सरकारको पालामा सो निर्णय भएको बताएका भएपनि प्रधानमन्त्री दाहालले चैत्र ५ गते मन्त्रिपरिषद्को बैठक राखेको त्यो निर्णय गराएका थिए। निर्णय हुँवा माओवादीका मात्र मन्त्रीहरू थिए। सो निर्णय भएको सार्वजनिक भएपछि सत्ता गठबन्धनको चैत्र ८ गते बसेको

थ्रेट कम...

१ र जनमत पार्टीले १ मन्त्रालय पाउने समझदारी सत्ता गठबन्धनमा बनेको थियो। जनमत पार्टीले रोजेको मन्त्रालय नपाएपछि खानेपानी मन्त्रीबाट राजिनामा दिएको छ। कांग्रेसभित्रको आन्तरिक विवादले गर्दा संस्थापन पक्षबाट ५ जना मन्त्री बनेका छन् भने कांग्रेसका भागमा परेका बाँकी मन्त्रालयहरू अहिले प्रधानमन्त्री दाहालले नै सम्झाल्दै आएका छन्। अब रास्वपालाई सरकारमा ल्याउँदा कांग्रेस र माओवादीले १/१ वटा मन्त्रालय छोडुनपर्न अवस्था आउँछ त्यसबेले कांग्रेसभित्रको इतर पक्षलाई २ वटा मात्र दिँदा इतर पक्ष सरकारमा

दुईमध्ये...

रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयमा मन्त्री र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा राज्यमन्त्री पाएको थियो। अहिले उपप्रधान सहित गृह मन्त्रालय, माओवादीका नेता नारायणकाजी श्रेष्ठ मन्त्री रहेका छन् भने शिक्षा तथा प्रविधि मन्त्रालयमा जनता समाजदारी पार्टीका नेता अशोक राई मन्त्री रहेका छन्। त्यस्तै लोसपाका नेता शरत सिंह भण्डारी श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्री रहेका छन्। स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय भने नेपाली कांग्रेसभित्रको

रहेको छ।

भुटानी शरणार्थी समस्या समाधान स्थायी रूपमै उपाए पहिल्याउन तत्कालिन गृहका सहसचिव बालकृष्ण पन्थीको संयोजकत्वमा गठित कार्यदलका सदस्य गणेश केसी सहित गिरोहका नाइकेहरू केशव दुलाल र सानु भण्डारी भाषा देखि काठमाडौँसम्म उठबस गरेको प्रहरीले विवरण प्राप्त गरेको छ। अहिलेसम्म प्रहरीले ८ जनालाई पकाउ गरिसकेको छ भने तत्कालिन गृहसचिव महेश्वर न्यौपानेलाई समेत प्रहरीले अनुसन्धानको अध्ययन गरेर मुद्दा अधि बढाउने भएको छ। पकाउ परेका मध्येका केशव दुलाल पूर्व मन्त्री सुजाता कोइरालाका निजी सहायकको रूपमा रहेका थिए। त्यसैबेला उनले गृहका तत्कालिन सचिव टेकनारायण पाण्डेसँग हिमित बढाएका र गणेश केसी पनि गिरोहका नाइकेसँग भुटानी शरणार्थी शिविरमा थेरै पटक पुगेको थिए। गणेश केसी लिलितपुर महाकाल गाउँपालिकामा माओवादीको टिकटबाट अध्यक्ष पदमा निवाचित भएका थिए। यी सबै तथ्यहरूले गर्दा प्रमाणित हुन्छ राजनीतिक संरक्षण र सरकारी उच्च तहमा बसेका व्यक्तिहरूले सहयोग र समर्थनमा यो ठाँगी कार्य भएको हो भनेर।

अमेरिकाको सपना देखाएर ठाँगी गर्नेहरू जोसुकै भएपनि र जुनसुकै पार्टीको भएपनि उनीहरूलाई पकाउ गरी अनुसन्धान गरेर कडा कारबाही गरिनु उपर्युक्त हुन्छ।

यो ठाँगी काण्ड संगठित अपराध अन्तर्गत अधि बढेको यो मुद्दामा पकाउ परेकाहरूलाई ६० दिनसम्म प्रारम्भिक अनुसन्धान गरी अदालतमा लैजानुपर्दछ। सरकारी वकिल कार्यालयले प्रहरीले गरेको अनुसन्धानको अध्ययन गरेर मुद्दा अधि बढाउने भएको छ। पकाउ परेका मध्येका केशव दुलाल पूर्व मन्त्री सुजाता कोइरालाका निजी सहायकको रूपमा रहेका थिए। त्यसैबेला उनले गृहका तत्कालिन सचिव टेकनारायण पाण्डेसँग हिमित बढाएका र गणेश केसी पनि गिरोहका नाइकेसँग भुटानी शरणार्थी शिविरमा थेरै पटक पुगेको थिए। गणेश केसी लिलितपुर महाकाल गाउँपालिकामा माओवादीको टिकटबाट अध्यक्ष पदमा निवाचित भएका थिए। यी सबै तथ्यहरूले गर्दा गर्दा प्रमाणित हुन्छ राजनीतिक संरक्षण र सरकारी उच्च तहमा बसेका व्यक्तिहरूले सहयोग र समर्थनमा यो ठाँगी कार्य भएको हो भनेर।

बैठकमा प्रधानमन्त्री दाहालले त्यस्तो कुनै निर्णय नगराएको जानकारी गठबन्धनलाई दिएका थिए। २०७१ सालमा त्यस्तो निर्णय भएको र अदालतमा मुद्दा परेपछि त्यस्तेला वितरण गर्न लागिएको प्रधानमन्त्री दाहालको दाबीलाई पत्ताईहाले आधार भने देखिएको छैन।

मुलुक गम्भीर आर्थिक संकटमा परेको बेला र कर्मचारीहरूलाई तबल भत्ता खुवाउने संकट पर्दे गएको बेला अनमिनले अयोग्य ठहर गरेका लडाकुहरूलाई पैसा होइन रोजगारी दिनु उपर्युक्त हुनेछ। उनीहरूलाई सरकारले रोजगारी बाहेक कही हुन सक्दैन।

दिएर आत्मनिर्भर बनाउनुपर्नेमा पैसा दिइनु उपर्युक्त हुन सक्दैन। लडाकुहरूलाई राज्यले पैसा दिँदैजाने हो भने केपा एमाले, मधेशवादी दलका लडाकु र अच दलका लडाकुहरूलाई पनि रकम दिँदूनु हुँदैन। रोजगारी दिएर आत्मनिर्भर बनाउनु स्वयम् लडाकुहरूले हितमा हुनेछ। प्रधानमन्त्री दाहालले भने आफ्नो पार्टीको खुनिंदो अवस्थालाई हेरेर पार्टीगत स्वार्थका लागि रकम वितरण गर्न निर्णय गर्नु राज्यकोषको दोहन र ब्रह्मलुट मच्चाउन खोज्नु बाहेक कही हुन सक्दैन।

नजाने पक्षकापकी रहेको छ। जसपाले पनि एक जानालाई मात्र मन्त्री बनाएको छ। अहिले उपप्रधानसहित गृह मन्त्रालय, माओवादीका नेता नारायणकाजी श्रेष्ठ मन्त्री रहेका छन् भने शिक्षा तथा प्रविधि मन्त्रालयमा जनता समाजदारी पार्टीका नेता अशोक राई मन्त्री रहेका छन्। त्यस्तै लोसपाका नेता शरत सिंह भण्डारी श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्री रहेका छन्। स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय भने नेपाली कांग्रेसले समेत सम्भागिता जानाएका र अर्थ मन्त्री समेत कांग्रेसका नेता डा. प्रकाशबाट अप्रधान महत रहेकाले गर्दा आयोग लडाकुहरू बैँडने संसदीय विवादले ल्याउन घोराएर भरणपोषण खर्च बुझेको थियो। प्रमाणिकरणमा ४ हजार ८ जना बालसेन्यरहेको रहस्य खुलेपछि उनीहरू अयोयका रूपमा बालिरिएका थिए। माओवादी शान्ति प्रक्रियामा आएपछि २०६३ सम्म समायोजन प्रक्रिया न्दुँगिदासम्म माओवादी नेतृत्वले १९ हजार ६ सय २ लडाकुको संख्या देखाएर भरणपोषण खर्च बुझेको थियो। प्रमाणिकरणमा ४ हजार ४ सय ५१ लडाकुहरूलाई रहेकाले गर्दा आयोग लडाकुहरू बैँडने संसदीय विवादले ल्याउन घोराएर भरणपोषण खर्च बुझेको थियो।

शरतसिंह भण्डारी मन्त्री रहेका र उनी अल मन्त्रालयमा जान नचाहेकाले गर्दा रास्वपालाई सरकारमा ल्याउन प्रधानमन्त्री दाहाललाई फलामको चुरा चापाउन सरह हुने निश्चित जारै रहेको छ।

रास्वपालाई आज सरकारमा जाने नजाने निर्णय गर्ने भएको छ। आफूले पहिला पाएका मन्त्रालय नपाएको अवस्थामा को अवस्थामा जनता समाजदारी नेतालाई उसले जाने नारायणकाजी श्रेष्ठ मन्त्री रहेका छन् भने जसरी भएपनि उसलाई सत्तामा सहभागि गराएर आफ्नो नेतालाई उसलाई सत्तामा सहभागि गराएर आप्नो नेतालाई रहेका छन्। सत्तामे रहेका अन्य साना दलहरूलाई फकाउने राजनीतिमा बलियो बनाउन चाहिरहेका छन्। सत्तामे रहेका अन्य साना दलहरूलाई फकाउने राजनीतिमा बलियो बनाउन चाहिरहेका छन्। सत्तामे रहेका अन्य साना दलहरूलाई फकाउने राजनीतिमा बलियो बनाउन चाहिरहेका छन्। सत्तामे रहेका अन्य साना दलहरूलाई फकाउने राजनीतिमा बलियो बनाउन चाहिरहेका छन्।

विपक्षीमा ११३ मत हुन्छ भने नेमकिपा समेत विपक्षी दलमै हुन्छ। रास्वपालाई सरकारमा सहभागि गराउँदा अहिले सरकारमा रहेका साना दलले सरकार छोडुन्नै अवस्था सिर्जिना हुन सक्छ यदि उनीहरूलाई सरकारमै रहिरहन दिने हो भने कांग्रेस, माओवादी केन्द्र र नेपाले एकीकृतको मन्त्रालय संख्या धन्त्याको दलले रहेका छन्। कांग्रेसभित्रको विवादले कांग्रेसले आपाले एकीकृतको मन्त्रालयमा भएको त्रैमात्रा रहेका छन्। कांग्रेसभित्रको विवादले कांग्रेसले आपाले एकीकृतको मन्त्रालयमा भएको त्रैमात्रा रहेका छन्। कांग्रेसभित्रको विवादले कांग्रेसले आपाले एकीकृतको मन्त्रालयमा भएको त्रैमात्रा रहेका छन्।

प्रधानमन्त्री दाहालले संसदको प्रमुख विपक्षी दल नेपाले एमालेको शक्ति कम गराउनका लागि रास्वपालाई सरकारमा लैजाने राजनीतिक उद्देश्य लिएका भएपनि रास्वपालाई कार्यालयमा सम्बोधन गर्ने राजनीतिक उद्देश्य लिएका भएपनि र